

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
onsdag den 20. april 2016 kl. 9**

Møteleder: Martin Kolberg (A) (komiteens leder)

S a k :

Statstilskudd til høyskolene NITH, Westerdals og NISS

Møtelederen: Da er klokken blitt ni, og det er min oppgave på vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen å ønske alle de som er her nå, og de som kommer, hjertelig velkommen til denne kontrollhøringen, som altså er et ledd i komiteens behandling av sak om statstilskudd til høyskolene NITH, Westerdals og NISS.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen besluttet i møte 19. januar 2016 å igangsette forberedelser i en egen sak til Stortinget om statstilskudd til høyskolene Norges Informasjonsteknologiske Høgskole AS, Westerdals høyskole AS, som også heter Westerdals, og NISS høyskole AS, NISS, jf. Stortingets forretningsorden § 15, første ledd.

Bakgrunnen for saken er Riksrevisjonens merknader til Kunnskapsdepartementet i 2013 og oppslag i mediene om at skolekonsernet Anthon B Nilsen høsten 2013 utførte transaksjoner for å fusjonere tre statsstøttede høyskoler – Westerdals, NISS og NITH – til Westerdals høyskole. Det ble i mediene bl.a. stilt spørsmål ved lovligheten av skolens uttak av utbytte/egenkapital på mer enn 100 mill. kr.

Komiteen besluttet i møte 8. mars 2016 å avholde kontrollhøring som ledd i komiteens behandling av saken.

Det er komiteens håp at denne høringen skal gi nødvendige opplysninger i saken, som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortingets plenum. Komiteen har besluttet at høringen vil omhandle, men ikke begrense seg til, følgende problemstillinger:

Problemstilling nr. 1: Riksrevisjonen fant det i forbindelse med revisjonen for 2013 kritikkverdige at Kunnskapsdepartementet ikke i tilstrekkelig grad styrer og følger opp tilskudd til private høyskoler og private fagskoler. Det foreligger motstridende uttalelser fra statsråden om departementets oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger. Derfor:

- Hva har departementet gjort for å rette opp de kritikkverdige forholdene Riksrevisjonen påpekte?
- Hvorfor ble en særskilt oppfølging ikke iverksatt, som forutsatt?

Problemstilling nr. 2: Statsråden har i brev til komiteen uttalt at departementet på et tidligere tidspunkt kunne ha stilt spørsmål om transaksjonene og måten fusjonen ble gjennomført på. Derfor:

- Hadde statsråden og departementet grunn til mistanke om at universitets- og høyskoleloven var i ferd med å bli brutt?

Problemstilling nr. 3: Skolekonsernet ABN Utdanning opplever at de har fått andre signaler fra departementet

enn det statsråden selv opplyser i sine svar til Stortinget. Derfor:

- Hvorfor opplever ABN Utdanning at de i møte med departementet fikk aksept for fusjonsplanene, herunder at eier ville ta ut utbytte?

Problemstilling nr. 4: I oppslag i Dagens Næringsliv 19. januar 2016 ble det omtalt at Westerdals i perioden fra 2002 til 2010 drev en film- og tv-linje som ikke hadde godkjente læreplaner. Ifølge Dagens Næringslivs beregninger ble det utbetalt rundt 35 mill. kr i statsstøtte til skolen for film- og tv-elevene i perioden studiet ikke var godkjent. Derfor:

- Stemmer det at Westerdals har mottatt statsstøtte for et studium som ikke var godkjent, og hva har departementet og Lånsekassen i så fall gjort for å følge opp dette forholdet?

Disse problemstillingene er lagt til grunn for høringen og vil være utgangspunkt for spørsmålene fra komiteen. Komiteen har ønsket å belyse saken på en bred måte og har invitert følgende personer til høringen: kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen, tidligere kunnskapsminister Kristin Halvorsen, Anthon B Nilsen Utdanning AS ved tidligere administrerende direktør Nicolai H. Løvenskiold og tidligere administrerende direktør Lars E. Onarheim og Lånsekassens administrerende direktør Marianne Andreassen.

Lars E. Onarheim har i brev av 12. april 2016 til kontroll- og konstitusjonskomiteen takket nei til invitasjonen til å delta i høringen. Komiteen tar selvsagt dette til etterretning og viser til det brevet fra Onarheim som vil følge som trykt vedlegg i saken. Jeg vil allikevel overfor denne høringen lese de essensielle punktene som Onarheim anfører for at han ikke vil delta i høringen:

«Jeg har foretatt en grundig vurdering av invitasjonen og har også rådført meg med advokat. Min beslutning er at jeg takker nei til invitasjonen.

Når det gjelder spørsmålet om Westerdals var berettiget til tilskudd og spørsmålet om elevene har betalt for mye skolepenger, så er dette forhold som departementet har anmeldt til politiet. Det følger av anmeldelsen at Departementet mener at skolens handlemåte er et brudd på straffelovens bestemmelser om bedrageri. Jeg forventer at politiet ønsker min forklaring i anledning saken og finner det riktig at jeg først forklarer meg til politiet om disse forholdene.

Når det gjelder saken om oppkjøp og senere fusjon, som blant annet gjelder Westerdals og NISS, så har min tidligere arbeidsgiver gitt en grundig redegjørelse for denne prosessen gjennom selskapets advokat, Advokatfirmaet Thommessen. Det vises til brev fra Thommessen til departementet av 19. november 2015 og 22. januar 2016. Jeg stiller meg bak fremstillingen i brevene, både når det gjelder beskrivelsen av hendelsesforløpet, kontakten med departementet og når det gjelder de rettslige vurderinger som kommer til uttrykk.»

Så til de mer formelle tingene. Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget. Så vil jeg si, til opplysning for alle – de fleste vet dette, men jeg er pliktig

å lese det allikevel: De prosedyrer som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer, vil bli fulgt. De inviterte vil først få anledning til en innledning. Etter det får sakens ordfører, som er Jette F. Christensen fra Arbeiderpartiet, stille spørsmål i ti minutter. Deretter vil representanter for de ulike partiene ha anledning til å utspørre de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmål som er nødvendig, vil jeg be om at svarene blir så korte og presise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at vi følger en linje som knytter seg til at disse lampene lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, men jeg kommer til å være litt lempelig med det, slik at folk skal få snakket ut på en ordentlig måte.

Til slutt vil jeg si at hvis de som sitter her, i dette tilfellet Marianne Andreassen, har fortrolige opplysninger som de mener det er nødvendig å opplyse om for å belyse de spørsmål som blir stilt, skal de ikke gjøre det, men de skal gjøre oppmerksom på at de sitter inne med slike opplysninger, slik at jeg kan gjøre en vurdering av om høringen skal lukkes eller ikke.

Da har vi gjort unna denne innledningen fra min side, som det er riktig og nødvendig at jeg har. Vi kjenner alle til det formelle, og da begynner vi.

Høring med Lånekassen ved administrerende direktør Marianne Andreassen

Møtelederen: Vi ønsker Marianne Andreassen, som er direktør for Lånekassen, hjertelig velkommen hit, og også hennes bisitter, som er Astrid Folkestad. Da begynner vi med dere. Det er slik, som Andreassen er informert om, at hun har ti minutter til disposisjon for å innlede om de forhold som saken gjelder. Vær så god, Andreassen.

Marianne Andreassen: Takk for det.

Komitéleder, saksordfører, representanter. Takk for invitasjon til denne høringen, som handler om en sak som Lånekassen anser som svært alvorlig. Jeg vil etter beste evne bidra til å kaste lys over den delen av saken som omfatter utdanningsstøtte, som er Lånekassens ansvarsområde, og som da er del av problemstilling 4. Jeg har vært direktør i Lånekassen siden november 2012, men det er også mitt ansvar å redegjøre for det som har skjedd i Lånekassen før det.

Lånekassen gir stipend og lån til elever og studenter som tar utdanning som er godkjent for støtte etter forskriftene til utdanningsstøtteleven. Til orientering må jeg presisere at Lånekassen forvalter ikke tildeling av statstilskudd til utdanningsinstitusjonene. I lys av den gjennomgangen som nå er gjort, er det avdekket at det har vært gitt støtte til elever på utdanninger ved lærestedet Westerdals som ikke har vært godkjent for støtte. Dette har skjedd fordi lærestedet systematisk har gitt elever og Lånekassen feil informasjon og dermed brutt sin grunnleggende plikt til korrekt medvirkning. Lånekassen ser svært alvorlig på dette.

Jeg viser for øvrig til Kunnskapsdepartementet som mandag varslet krav om erstatning fra Westerdals på 21 mill. kr på grunn av statens tap ved feil utbetalt utdanningsstøtte.

For at Lånekassen skal forvalte utdanningsstøtteordningen på en korrekt måte, er vi avhengig av et tett samarbeid med lærestedene. Lærestedene plikter å gi oss korrekte opplysninger som vi baserer våre vedtak på. Denneplikten har vært nedfelt i utdanningsstøtteleven siden 1969 og presiseres i rundskriv fra Kunnskapsdepartementet. Lånekassen informerer lærestedene om denneplikten i ulike sammenhenger, og vi mener at denneplikten er godt kjent, og den er også enkel å etterleve.

Lånekassen har ikke erfart at det har vært systematisk feilrapportering fra lærestedene. Vi har derfor ikke sett at det har vært behov for ekstra kontroll på dette området utover de kontrollene vi har.

Som hovedregel må en utdanning ha en lovgodkjenning for at den skal gi rett til støtte i Lånekassen. Dette kravet kom inn i forskriftene våre høsten 2004, men gjaldt først for fullt fra høsten 2008. Dette lovgodkjenningskravet som kom inn, har styrket grunnlaget som vi baserer vedtakene våre på. Det er ikke Lånekassen som fatter vedtak om lovgodkjenning av en utdanning. Vi baserer det på vedtak som andre fatter, f.eks. NOKUT, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, eller Utdanningsdirektoratet.

For å få vurdert om en utdanning får støtte i Lånekassen må lærestedene sende inn en søknad om godkjenning. Vi sjekker da om utdanningen har en lovgodkjenning og om den tilfredsstiller Lånekassens krav til det som dreier seg om varighet og omfang. Lånekassen gjennomfører hvert år en kontroll av utdanninger som vi tidligere har godkjent for støtte, og som lærestedene ønsker å videreføre fra et undervisningsår til det neste. Denne kontrollen baserer seg på opplysninger fra lærestedene, og den grunnleggende plikten de har til korrekt informasjon. Hvis det er endring i de allerede godkjente oppleggene, må lærestedene melde fra om det.

I takt med at Lånekassen moderniserte og digitaliserte virksomheten, har søknadsprosessen for elever og studenter endret seg de siste 10–15 årene. Muligheten for å søke om støtte elektronisk ble gradvis innført fra høsten 2001. I dag må alle elever og studenter søke om støtte på nett, altså elektronisk. Tidligere var lærestedene involvert i utfyllingen av søknadene. De fylte ut opplysningene om hvilken utdanning eleven skulle ta, og bekreftet at de var tatt opp i en utdanning som ga rett til støtte. Nå, i nettsøknaden, er hovedregelen at lærestedet ikke er involvert. Det er nå søkeren som oppgir hvilken utdanning han eller hun er tatt opp i og søker støtte til.

Det er for øvrig bare mulig å søke støtte til en utdanning som er godkjent for støtte. Som jeg sa innledningsvis, så har Westerdals brutt sin grunnleggende plikt til korrekt medvirkning. Dette har de gjort ved å gi feil opplysninger til Lånekassen, ved å gi misvisende informasjon til elevene og på skolens nettsider, ved å levere ut gjeldsbrev fra Lånekassen til elever som ikke skulle hatt det, og ved systematisk å rapportere inn feil eksamensdata.

La meg utdype: Elever på Westerdals kunne søke på nett fra høsten 2004. De som ønsket, kunne fortsatt søke på papir, men de fleste begynte da å søke på nett. Opplysninger på skolens nettsider fra 2007, som vi nå har funnet etter at saken ble kjent, tyder imidlertid på at skolen oppford-

ret elevene på den ikke-godkjente film- og tv-utdanningen til fortsatt å søke på papir. Skolen bekreftet opplysningene om at elevene gikk på den godkjente tekstforfatterutdanningen. Lærestedet var fortsatt involvert i søknadene for disse elevene. Skolen oppfordret elever som søkte på nett til de ikke-godkjente utdanningene, film og tv, tredje året på eksponeringsdesign og scenografi, om å søke på godkjente utdanninger. Skolen ga misvisende informasjon på nettsidene om hvilke utdanninger som var godkjent for støtte. I 2006 fikk Lånekassen en henvendelse fra en elev som gikk tredje året på eksponeringsdesign, og i 2009 mottok vi en henvendelse fra en elev som gikk på film- og tv-utdanningen. I begge tilfellene ga Westerdals informasjon om at utdanningen var godkjent for støtte, noe den ikke var. Lånekassen sendte brev i disse tilfellene til skolen og ba dem om å rette opp misvisende informasjon på nettsidene. Det ble også presisert at de to utdanningene ikke var godkjent for støtte. I 2009 gjaldt presiseringen fra oss også utdanningen scenografi. Lånekassen godkjente verken film- og tv-utdanningen eller tredje året på eksponeringsdesign for støtte før etter at NOKUT hadde godkjent utdanningen som en treårig bachelor i henholdsvis 2010 og 2011.

Westerdals leverte også ut gjeldsbrev fra Lånekassen personlig til elevene fram til 2012. Gjeldsbrev skulle ikke vært utlevert til elever som gikk på en utdanning som ikke var godkjent for støtte.

Westerdals har også systematisk rapportert inn feil eksemensdata for elever på ikke-godkjente utdanninger.

Lånekassen har alltid hatt stor oppmerksomhet på kvalitet og korrekthet. Vi styrket vårt system for risikovurdering i 2004, etter at økonomiregelverket kom inn med krav om systematisk risikovurdering i statlige virksomheter. Fra 2008 har vi hatt et helhetlig system for risikovurdering av kvalitet i saksbehandlingen. Vurderingen tar utgangspunkt i om vedtakene våre er fattet i samsvar med gjeldende regelverk og om informasjon som ligger til grunn for vedtakene, er korrekt. Vi vurderer om eksisterende tiltak er tilstrekkelig, eller om det ut fra risiko er behov for ytterligere tiltak. Lånekassen iverksetter tiltak der risikoen er vurdert som høy. Vi har f.eks. årlig kontroll av norske studenter i utlandet, og vi har også kontroll av studenter som i søknaden har oppgitt at de bor borte. Dette er eksempler på områder som Lånekassen kontrollerer, som da er i tråd med vårt internkontrollsystem, reglement for økonomistyring i staten og det årlige tildelingsbrevet fra departementet.

Risiko er et viktig tema i styringsdialogen mellom departement og Lånekassen, og noe som jeg som direktør i Lånekassen, selvfølgelig er svært opptatt av.

Lånekassen ser svært alvorlig på at det er gitt støtte til elever som har tatt utdanning som ikke har vært godkjent for støtte. Vi har likevel ikke vurdert feil informasjon fra lærestedene som et område med høy risiko. Men forholdene som nå er avdekket ved Westerdals, er selvfølgelig informasjon som vi nå må ta med oss inn i våre helhetlige risikovurderinger. Det samme må vi også gjøre med de endringene som statsråden har varslet i lovverket for private fagskoler og høyskoler, og når det gjelder et varslet styrket tilsyn. Vår vurdering er imidlertid som nevnt at det ikke foregår systematisk feilrapportering fra lærestede-

ne, slik tilfellet har vært fra Westerdals. Vi har årlig kontroll av at utdanningen er godkjent, og vi følger alltid opp når vi avdekker feil eller mangler. Det er viktig å sette inn kontroller på rett sted, og der hvor risikoen vurderes som størst. Større kontroller på dette området vil kreve økte ressurser, og innenfor gitte budsjettammer betyr det for oss enten nedprioritering av kontrollaktiviteter på andre områder eller nedprioritering av tjenesteutvikling som gir gevinster til kundene våre.

Til slutt ønsker jeg å understreke at Lånekassen er en masseforvaltningsinstitusjon – vi har over en million kunder. Vi er avhengig av et tett samarbeid med lærestedene, og at de gir oss korrekt informasjon. Et effektivt system på dette området vil måtte basere seg på den grunnleggende plikten til korrekt rapportering fra lærestedene. Denne plikten har ikke endret seg, den er like viktig i dag som da den kom inn i lovverket i 1969.

Møtelederen: Da sier vi takk til Marianne Andreassen. Ordet går nå til sakens ordfører, Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk for en opplysende innledning.

Er det sånn at Westerdals systematisk over flere år har lurt Lånekassen og elevene?

Marianne Andreassen: Westerdals har brutt plikten til å gi korrekt informasjon. Lånekassen har ikke gitt støtte til utdanninger som ikke har vært godkjent. Det er bare mulig hos oss å søke på godkjente utdanninger, men vi er avhengig av at lærestedene rapporterer korrekt til oss, og det har ikke skjedd fra Westerdals i de tilfellene vi har gått igjennom.

Jette F. Christensen (A): Og når de ikke har rapportert korrekt, har de jo rapportert feil.

Du forklarte veldig godt og skisserte kontrollen av den informasjonen som blir gitt av institusjonene. Men når Lånekassen utøver kontroll, kontrollerer dere den informasjonen som har blitt gitt av utdanningsstedet. Er det noe system for å ettergå om den informasjonen er riktig?

Marianne Andreassen: Det er i utgangspunktet en grunn til at det er en lov og et rundskriv som regulerer en plikt. I det ligger det at man er avhengig av den informasjonen som gis fra lærestedene. Vi har en årlig kontroll av utdanningene. I den kontrollen vi har, er det da slik at hvis man ønsker en ny utdanning, må man søke om en godkjenning, og da må man bringe med seg en godkjenning – den må være dokumentert. For kvaliteten på utdanningen er det jo ikke Lånekassen som vurderer, det er det andre instanser som gjør, slik som NOKUT og Utdanningsdirektoratet.

I den årlige kontrollen går vi gjennom alle utdanningene for å se på de utdanningene som man ønsker å videreføre, og sjekker at det ligger en godkjenning under. Det vi gjør, det systemet vi har, forsikrer oss om at vi ikke legger ut utdanninger som ikke er godkjent. Det er ikke mulig for studentene å søke på ikke-godkjente utdanninger. Og det var også på grunn av det vi fikk reaksjoner bl.a. i 2009 fra

en elev som prøvde å søke, men ikke fikk søkt – for det er ikke mulig å søke hos oss på utdanninger som ikke er godkjent. Så dette er systemet.

Problemet i denne saken går bak dette, for det dreier seg om feil rapportering inn i systemet. Jeg har lyst til å si at når vi kommer over avvik, slik som vi gjorde i 2006 og 2009, følger vi alltid opp. Vi tok kontakt, vi presiserte at disse studiene ikke var godkjent. Men når vi snakker om denne typen feil, dreier det seg egentlig om internkontrollsystemet i virksomheten og hvordan det fungerer der.

Lånekassen er ikke et tilsyn. Vi har kontakt med tusen læresteder. Vi er ikke satt opp til å kunne kontrollere internkontrollsystemene ved disse lærestedene. Der vil jeg vise til at departementet har varslet at det vil bli et styrket tilsyn.

Jette F. Christensen (A): Da dere i 2006 og 2009 sendte brev om at det hadde vært rapportert inn feil, varslet dere da departementet om det?

Marianne Andreassen: Nei, vi varslet ikke departementet i de tilfellene, og det skyldtes at vi egentlig ikke så alvoret i saken, slik den nå er avdekket.

Igen tilbake til den grunnleggende plikten. Lærestedet har aldri søkt om godkjenning for disse studiene det her er snakk om, før de fikk sine godkjenninger i 2010 og 2011. Vi tok da kontakt med virksomheten for at de skulle rette opp det vi så var misvisende informasjon, og regnet med at de rettet seg etter det.

Jeg har lyst til å si én ting: Det er ikke ulovlig for disse virksomhetene å kunne drive både med godkjente og ikke-godkjente utdanninger. Poenget er bare det at hvis man har ikke-godkjente utdanninger, får ikke elevene og studentene støtte fra Lånekassen. Så til det at man i utgangspunktet, i og for seg, skulle se alvoret den gangen, vil jeg også se litt hen til at man har et system hvor man har mulighet til å drive slik blandet virksomhet i det samme selskapet eller konsernet. Vi fattet ikke den mistanken – det alvoret vi nå ser – da vi oppdaget disse tingene.

Det er én ting jeg ser i ettertid, og det gjelder nok spesielt saken i 2009, da vi tilskrev lærestedet. I det brevet gjorde vi dem også oppmerksom på at disse tre studiene ikke var godkjent. Da skulle også Lånekassen ha sett etter at rettingen ble gjort. Vi la til grunn at de ville rette seg etter brevet som vi sendte, og fulgte ikke opp at det faktisk ble gjort.

Vi har i Lånekassen nettopp nå fastsatt en skriftlig rutine om at hver gang vi kommer over denne typen saker, tilskriver vi skolene, og så skal vi også følge opp at de faktisk retter. Så det er en rutine vi nå har lagt inn i lys av det vi har lært av denne saken.

Jette F. Christensen (A): Det er bra. Det virker som det er et veldig tillitsbasert system. Er det sånn at grunnen til at dere ikke tidligere har hatt de rutineene, er at dere ikke har sett behov for det? Er det sånn at det har vært tilfellen som har styrt? Er det sånn at Lånekassen ber om informasjon, og skolen gir informasjon, og at skolen i ut-

gangspunktet kan gi hvilken type informasjon som passer skolen? Er det slik at Lånekassen mottar det uten at det blir ettergått, og at det er skolen som i stor grad bestemmer hvilken type informasjon Lånekassen får?

Marianne Andreassen: Jeg vil ikke kalle systemet utelukkende tillitsbasert. Det er det ikke. For det første har vi en lov, og vi har et rundskriv, og det er noen plikter. Og det er ikke da et tillitsbasert system når det er så pass stramt regulert. Rundskrivet har også veldig klare punkter om hva skolene må bidra med og medvirke til for at denne prosessen skal bli effektiv og god. Så det er utgangspunktet.

Jeg vil også si at vi alltid følger opp når vi kommer over denne typen situasjoner, og vi ser at det kan være feil.

Så har jeg lyst til å si at det ikke bare handler om institusjonenes informasjon. Når de kommer med en ny utdanning som de søker om å få godkjent for utdanningsstøtte, må det komme en dokumentasjon knyttet til kvaliteten. Og det er kvaliteten som er inngangsporten for å kunne bli vurdert hos oss. Vi ser på varighet og omfang, at det er et studium av et visst omfang. Så det er ikke bare institusjonene.

Jeg har lyst til å si at gjennom digitaliseringen har det også skjedd en del endringer ved at vi har andre aktører som også er en del av dette systemet. Vi har studieadministrative systemer på høyere utdanning og Vigo innenfor videregående utdanning, som spiller sammen, og vi har også direkte kontakt, hvor vi får vedtakene direkte fra NOKUT. Så det er ikke utelukkende institusjonene. Men det grunnleggende er institusjonenes plikt. For at dette systemet skal virke effektivt, er deres primærinformasjon viktig. Ja, prosessen er blitt digitalisert og mye mer effektiv, men plikten er ikke mindre viktig av den grunn. Den ligger i bunnen og er helt grunnleggende for at dette systemet skal fungere godt.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Møtelederen: Takk. Da var saksordføreren tid ute, og ordet går til Erik Skutle fra Høyre. Vær så god!

Erik Skutle (H): Tusen takk for det.

Du sa i din innledning, Andreassen, at dere ikke hadde noen særskilt kontroll av den informasjonen som Westerdals sendte inn utover de kontrollene dere har. Kan du si litt om de kontrollene som man rutinemessig driver med i Lånekassen?

Marianne Andreassen: På akkurat dette området er det det som går under årlig kontroll. Vi forholder oss til studieåret, og før vi åpner nytt studieår, har vi en årlig kontroll av all den informasjonen som skal legges ut i nettsøknaden hos oss, for å sjekke at ting er korrekt. Da har vi en full gjennomgang av den informasjonen som vi har mottatt, som da selvfølgelig bygger på at denne plikten blir etterlevd. Vi har rett og slett en gjennomgang.

Men det som ligger i bunnen for at man har en godkjenning, er at man har en dokumentasjon under, fra den instansen som godkjenner kvaliteten, i hovedsak NOKUT og Utdanningsdirektoratet. Dette ligger også

i bunnen for at vi aksepterer at studiene kan videreføres.

Erik Skutle (H): Ja. Så det er en kontroll som i hovedsak er basert på studiestedets innrapportering, man er ikke ute i felt og går inn og gransker systemer og ting fysisk sett?

Marianne Andreassen: Vi er ikke et tilsyn. Lånekassen er ikke et tilsyn. Jeg har også lyst til å få fram, igjen: Vi er en masseforvaltningsinstitusjon. Vi har én million kunder, vi har tusen læresteder, åtte tusen utdanninger, og vi er 300 medarbeidere i Lånekassen. Vi er ikke et tilsyn. Systemet er sånn som jeg har beskrevet, og vi baserer oss på det.

Erik Skutle (H): Det forstår jeg. Da spør jeg: Grunnen til at systemet er sånn at man baserer seg i stor grad på tillit og det som studiestedene selv innrapporterer, har den en sammenheng med at sektoren som helhet har vist seg tilliten verdig over tid, og at ikke det har vært noen andre problemer i sektoren før dette sakskomplekset ble kjent?

Marianne Andreassen: Det som er vår erfaring, er at det ikke har vært systematisk feilrapportering fra lærestedene. Plikten er godt kjent, vi informerer godt om den og veileder godt rundt denne plikten. Den er også veldig lett å etterleve, spesielt i dag med de elektroniske systemene vi har. Så har vi hatt enkeltepisoder, som har blitt fulgt opp, men det hovedbildet vi sitter med, og den erfaringen vi sitter med, er at dette etterleves i sektoren.

Erik Skutle (H): Skjønner. De kontrollrutinene som Lånekassen har hatt, har i det store og det hele vært konstante siden denne loven kom i 2002, eller er det sånn at man har hatt svingninger i intensiteten i kontrollene?

Marianne Andreassen: Det er to ting som har skjedd, hvis man ser gjennom de siste 10–15 årene. Det ene er denne lovgodkjenningen, krav til lovgodkjenning, som kom i 2004 og ble implementert i 2008. Det har styrket grunnlaget som vi fatter våre vedtak på, for da vet vi hele tiden at det må ligge en lovgodkjenning i bunnen. Det er den ene biten. Det andre som har skjedd, er digitaliseringen. Digitaliseringen har effektivisert prosessene og på mange måter gjort ting enklere for elevene og studentene, men også for de rapporteringssystemene vi har. Men det er ingenting av dette som rokker ved denne grunnleggende plikten. Like viktig i dag som før: Vi må få grunnlagsdataene. Når det gjelder våre kontroller ...

Erik Skutle (H): Jeg må avbryte fordi vi har litt begrenset med tid.

For å forenkle litt: Det er sånn at metodene for kontroll har endret seg litt med digitaliseringen, men intensiteten har i all hovedsak vært den samme?

Marianne Andreassen: Det er årlig kontroll som er det hovedsporet vi har for å kontrollere at vi legger ut korrekte utdanninger.

Erik Skutle (H): Skjønner. Så et siste spørsmål, som jeg har respekt for hvis du ikke ønsker å besvare: Du er også leder for et utvalg som skal se på den framtidige lovgivningen for private aktører i høyere utdanning, og i den forbindelse spør jeg: Har du i forbindelse med den rollen noen kommentarer til hvordan intensiteten i kontrollen har vært over tid? Vi er ikke her for å kaste noen dom over Westerdals eller andre, men for å finne ut om den politiske ledelsen i Kunnskapsdepartementet har vært tilstrekkelig framoverlent. Da er det relevant for oss å vite om det har vært en konstant intensitet, eller om det har svingt med de ulike politiske ledelsene som har vært i departementet? Jeg vet ikke om det var et forståelig spørsmål.

Marianne Andreassen: Jeg er her først og fremst i egenskap av å være direktør i Lånekassen. Jeg har også ledet det utvalget som så på regler for private fagskoler og høyskoler, og som avla sin rapport i desember 2014. Det eneste jeg tror jeg vil trekke fram der, er – i likhet med det statsråden nå har varslet, at det kommer et styrket tilsyn – at også ett av forslagene i den utredningen var at tilsynet burde styrkes.

Møtelederen: Da går ordet videre. Nå er det Fremskrittspartiet og Helge Thorheim.

Helge Thorheim (FrP): Først vil jeg takke for en grundig og innholdsrik innledning.

Du nevnte at dere bare gir tilskudd til de studieretningene som er godkjent. Hvordan får dere opplysninger om godkjente læresteder?

Marianne Andreassen: Når det gjelder dette med å godkjenne kvalitet, som er grunnlaget for at man kan få støtte fra Lånekassen, er det som sagt andre som står for det. Der er det dels godkjenning av utdanninger, og også godkjenning av institusjoner. Det er litt ulike regelverk, men vi har alltid med i det som er vårt fundament, og som vi fatter våre beslutninger på, at det er godkjente institusjoner som opptrår i tråd med de fullmaktene de har, som ligger til grunn når vi ser på dette ved årlig kontroll. Men det er jo lærestedet selv som har med seg inn den dokumentasjonen når de søker om f.eks. nye utdanninger, eller det er noe nytt som kommer. Så det er en kombinasjon av utdanninger og institusjoner som er grunnlaget vi baserer oss på, og da fra andre – NOKUT og Utdanningsdirektoratet.

Helge Thorheim (FrP): Ja, så det er godkjenninger fra Utdanningsdirektoratet og NOKUT som dere baserer dere på?

Marianne Andreassen: Vi baserer oss egentlig på informasjon fra lærestedene, men hvis de kommer med nye ting, må de ha med en dokumentasjon fra den godkjennende instansen inn i sin søknad til oss.

Helge Thorheim (FrP): Men det jeg er litt ute etter, er: Når dere skal sjekke om dette er godkjent, regner jeg med at dere har en base på hvilke steder som er godkjent, slik at når lærestedet kommer og sier at dette er godkjent, har dere også en opplysning om det?

Marianne Andreassen: Vi baserer oss på det som er lærestedenes plikt til å gi oss korrekt informasjon, og at de har med seg korrekt dokumentasjon når det gjelder nye godkjenninger. Ut fra slik som tingene har utviklet seg, hvor vi også støtter oss mot studieadministrative systemer, får vi også vedtakene direkte fra NOKUT. Det jeg har sett, og også erfart nå med denne saken med Westerdals, er at vi skal på nytt gå opp samarbeidet med NOKUT for å være helt sikre på at det er en klar systematikk, og at vi får de vedtakene som NOKUT fatter, raskt nok, så vi også har den informasjonskilden. Det er en løype som skal gås opp nå. I tillegg vil jeg ta et initiativ overfor Utdanningsdirektoratet for å se om det er mulig også der å gå opp et samarbeid, slik at vi har en bedre utveksling av informasjon oss statlige etater imellom. Men den grunnleggende plikten, som er i lov og i rundskriv, den må lærestedene følge.

Helge Thorheim (FrP): Vi var litt inne på dette med tillitsbasert, og det er vel slik at noe er tillitsbasert, selv om det er lov og forskrift som regulerer dette? Du sa at når studentene i dag skal søke, er det i hovedsak dem selv som søker, og de søker elektronisk. Da kan de kun søke på godkjente læresteder. I et tenkt scenario: Hvis et lærested ønsker disse elevene og skal starte opp en ikke-godkjent utdanning – dette er bare hypotetisk tenkt – og sier at studentene skal søke på dette studiestedet fordi det er godkjent, er det mulig?

Marianne Andreassen: Det som har skjedd gjennom digitaliseringen, er at elevene og studentene nå søker uavhengig av lærestedet. Nå har vi på en måte to mer uavhengige parter som vi vurderer, mens tidligere var det lærestedet som var involvert i elevenes og studentenes søknadsprosess. Det betyr på en måte at det ligger en større mulighet til å fange opp avvik. Jeg mener at når det foreligger en lov og et rundskriv, er det nokså kraftige virkemidler. Men det tillitsbaserte er jo selvsagt at dette etterleveres. Det er den tillitsbaserte biten i dette. Når det gjelder den typen feil vi her ser fra Westerdals, knytter det seg til institusjonens internkontrollsystem. Det er institusjonens internkontrollsystem som her på en måte er det som må håndtere at man etterlever lover og regler, og Lånekassen er som nevnt ikke et tilsyn.

Jeg har også lyst til å trekke fram i denne sammenheng at i disse årene hvor Westerdals var involvert i elevenes prosesser – og hvor de for film og tv var lenger involvert i elevenes prosesser enn de trengte ut fra at de kunne ta i bruk nettsøknaden – har vi også oppdaget i søknader at det har foregått lakking, altså at det er brukt korrekturlakk. Først har det stått «Film og TV», og etterpå har dette blitt lakket over til å hete «Tekstforfatter». Slik lakking er ikke et enkeltstående tilfelle, og det gjelder for søknader, altså papirsøknader, fra før 2004–2005.

Møtelederen: Helge Thorheim – selv om tiden er ute, får du et siste spørsmål.

Helge Thorheim (FrP): Til det du sa sist: Det betyr altså at man vil lakke det og få det over på en annen retning for å få det godkjent, eller for å søke på noe godkjent for å få tilskudd fra Lånekassen? Er det derfor det er gjort?

Marianne Andreassen: Den lakkingen er det vi har sett i papirsøknader fra før 2004–2005, i en situasjon hvor vi visste at lærestedet var involvert. Vi vet ikke hvem som har gjort denne lakkingen, men vi vet at det har blitt lakket, og at det ikke er et enkeltstående tilfelle. Jeg vil utover det egentlig vise til at det har gått en anmeldelse til Økokrim i denne saken.

Møtelederen: Da går vi videre i høringen, og da er det Senterpartiet og Gerd Eli Berge – vær så god.

Gerd Eli Berge (Sp): Takk til Lånekassen for ei god utgreiing – det var interessante ting å høyra. Eg oppfattar dykk slik at det her er eit system som skal gjera at ein får korrekte opplysningar, lova er der, forskrifta er der. Så det som har skjedd i denne saka, er ei systematisk feilrapportering av fakta, det må vera bevisste handlingar, ein kan ikkje ha gjort det i god tru, regelverket er så tydeleg at dette er gjort bevisst. Er det rett oppfatta?

Marianne Andreassen: Vi oppfatter at det er elevene og studentene som har vært i god tro, ikke Westerdals.

Gerd Eli Berge (Sp): Greitt. Eg oppfattar då at ein no med digitalisering og alt det som blir gjort der, på ein måte er enda meir avhengig av at lærestaden følgjer opp sin del av avtalen opp mot regelverket, at det nærmast har blitt slik at det har vore litt lettare å vera bevisst på å gjera feil handling?

Marianne Andreassen: Digitaliseringen har ført til en vesentlig forbedring i effektivitet og i kvalitet. Men det rokker ikke ved det denne saken dreier seg om, den grunnleggende plikten med hensyn til at vi får rett informasjon fra dem som sitter på de dataene vi er avhengige av. Vi har fått et mye sikrere system på mange måter, ikke minst også for elever og studenter, og mye raskere behandling, men den grunnleggende plikten er den samme, og den er like viktig. Derfor er loven der fortsatt – og rundskrivet.

Gerd Eli Berge (Sp): Så konkret til dei avvika de fann i 2006 og 2009. Blei det rapportert vidare til Utdanningsdirektoratet eller NOKUT?

Marianne Andreassen: Nei, og det kommer av at vi ikke da vurderte det alvorlig ved den saken som vi nå ser. Vi skal selvfølgelig rapportere til departementet alle avvik som vurderes av en alvorlighetskarakter. Det er et pålegg vi har som virksomhet. Men det ble ikke vurdert med det alvorlig, også sett i lys av at man må huske på at disse skolene kan drive med både godkjente og ikke-godkjente ut-

danninger. Men i 2006, da vi fikk denne eleven som prøvde å søke på eksponeringsdesign, var det fire brev fra oss til Westerdals i forbindelse med den saken, og det studiet var også en del av en søknadsprosess fra Westerdals side mot Utdanningsdirektoratet. Vi hadde også kontakt med Utdanningsdirektoratet i den saken. Så i den saken hadde vi kontakt med dem. Men den søknadsprosessen er egentlig et anliggende for Westerdals og ikke for meg.

Gerd Eli Berge (Sp): Så eit kanskje kjent spørsmål: Har Lånekassen lik tiltru til private høgskular og offentlege høgskular – altså det same forholdet til dei to typane?

Marianne Andreassen: Vi har et regelverk som egentlig ikke skiller mellom private og offentlige utdanninger – det skiller mellom godkjente og ikke-godkjente utdanninger. Disse skolene skiller seg egentlig bare på ett punkt – selv om regelverket er generelt, det skiller ikke mellom disse skoletypene. På ett område er det likevel et skille. Det går på at for offentlige skoler er det gratisprinsippet som gjelder, men private skoler har mulighet til å ta skolepenger, og Lånekassen gir lån til skolepenger, opp til maksimalsatser – ikke hva som helst, men vi gir opp til visse satser, i dag på rundt 60 000 kr, altså i lån til skolepenger. Det betyr at elever og studenter ved private skoler har mulighet til en høyere samlet støtte enn de offentlige, på grunn av det gratisprinsippet som gjelder for dem.

Gerd Eli Berge (Sp): Så eit siste spørsmål, til dette med at det er kravd inn for mykje skulepengar. Går det fram i søknaden til Lånekassen kor mykje ein betalar i skulepengar, at det kunne bli oppdaga nokon plass – skulens krav til elevane?

Marianne Andreassen: Når det gjelder skolepenger, finnes det et statsstøtteregelverk som regulerer skolepenger. Så har vi vårt regelverk, som ikke er koblet opp til statsstøtteregelverket. Vi gir støtte til skolepenger som vi får innrapportert, opp til maksimale satser. Det er det som er situasjonen, men vi må kunne legge til grunn at skolene opptrer i henhold til de fullmaktene de har innenfor statsstøtteregelverket. Det må vi nesten kunne legge til grunn.

Møtelederen: Var du ferdig, Gerd Eli Berge?

Gerd Eli Berge (Sp): Ja.

Møtelederen: Da er det SV og Bård Vegar Solhjell.

Bård Vegar Solhjell (SV): Takk for det, og takk for innleiinga og svara så langt.

Du sa tidlegare at de ikkje hadde meldt frå til departementet om dei feila i rapporteringa til dykk som hadde kome, og eg forstod det slik at du forklarte det med at de nok ikkje fullt ut hadde forstått Alvoret då på den måten de no forstår det. Kan eg få spørje: Når vil du seie at de fullt ut forstod Alvoret, og gjorde de då noko meir?

Marianne Andreassen: Vi har ikke skjont Alvoret i denne saken før den ble avdekket av Dagens Næringsliv nå. Igjen: Private skoler kan drive godkjente og ikke-godkjente utdanninger. Vi tar alltid tak i enhver sak vi kommer over, slik vi gjorde i 2006 og i 2009. Vi regnet med at skolen ville rette seg etter de påpekninger vi da gjorde, og at tingene ble brakt i orden. Det er jo av og til slik at vi gjør en del opprettinger som er tuftet på misforståelser, så det er ikke helt åpenbart at det var denne typen systematikk som nå er blitt avdekket av Dagens Næringsliv.

Bård Vegar Solhjell (SV): Så de såg på det som enkeltstående feil som de sa frå om og rekna med vart retta opp, og har i grunnen ikkje før det vart offentleg avslørt det siste halvåret gjort ytterlegare tiltak? Er det riktig?

Marianne Andreassen: Men jeg vil også påpeke at vi sendte fire brev til skolen i 2006–2007. Skolen var ikke i god tro. De visste klart hva vi hadde som godkjente og ikke-godkjente utdanninger. Da vi sendte brev også i 2009, knyttet til «Film og TV», gjentok vi, for da hadde vi sett den problematikken som lå der med disse utdanningene, at eksponeringsdesign og scenografi ikke var godkjent for støtte. Så det er måten vi har fulgt det opp på, og Alvoret kom nå.

Bård Vegar Solhjell (SV): Eg trur veldig få mistenkjer at skulen har vore i god tru. Eg var berre ute etter å finne ut om det er slik at de oppfatta det den gongen feil og meldte dermed ikkje frå til departementet, og de har i grunnen ikkje følgt opp noko ytterlegare før det vart offentleg avslørt? Eg berre lurar på om du kan bekrefte at det er riktig forstått av meg.

Marianne Andreassen: Vi varslet ikke departementet fordi man ikke så Alvoret i avviket.

Møtelederen: Da er vi ferdig med den første delen av denne utspørringa og går over til det som kalles for oppsummerende spørsmål. Da er det saksordfører Christensen igjen.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Du har svart veldig godt på spørsmålene som har kommet, så jeg har bare noen små oppfølgingsspørsmål. Til Solhjell sa du nå: Vi skjonte ikke Alvoret før Dagens Næringsliv avslørte det. Hvorfor ikke?

Marianne Andreassen: Skolen rapporterte aldri disse utdanningene inn til oss, den søkte aldri om at disse utdanningene skulle bli godkjent. Vi har som sagt årlig kontroll. Vi har et veldig godt system som sikrer at studenter og elever kun kan søke på godkjente utdanninger. Det systemet har vi en god kontroll på.

Så ser jeg som sagt at i 2009 burde vi ha fulgt opp bedre, og vi har nå laget en skriftlig rutine som skal sørge for at vi faktisk følger opp bedre når vi kommer over avvik av denne karakter.

Jette F. Christensen (A): Du har på flere spørsmål svart at du ikke opplever at Westerdals rapporterte inn dette i god tro. Du har sagt at dere har mottatt informasjon fra Westerdals som er feil, og at det virker som om de nærmest har skissert et opplegg for elevene for å oppgi informasjon til Lånekassen som ikke stemmer. Hvorfor tror du de har gjort det?

Marianne Andreassen: Jeg synes egentlig det er et spørsmål du må ta med Westerdals. Å vise hva de har gjort, og hvorfor de har gjort det, må de nesten svare på selv.

Tom E.B. Holthe (FrP): Du sier selv at det ikke ble reagert fra Lånekassens side i 2006 og 2009. Men jeg lurer likevel på hvilke rutiner man har når dere oppdager avvik? Rapporterer dere da eventuelt til departementet?

Marianne Andreassen: Jeg har i mitt tildelingsbrev fra departementet et klart krav om å rapportere på alle avvik som er av vesentlig karakter. Det er også avvik som ikke bare dreier seg om at vi kanskje ikke klarer å nå målene våre, men alle avvik av vesentlig karakter. Men det må selvfølgelig legges en viss vesentlighetsbetraktning til grunn, og det alvoret som nå har blitt avdekket, tilsier klart at dette ville ha vært en sak også som måtte ha gått til departementet. Men det blir på en måte sånn man kan se det i etterpåklokskapens lys.

Møtelederen: Jeg har selv et spørsmål, Andreassen.

Martin Kolberg (A): Vi begynner å få et veldig klart bilde av hva som er Lånekassens situasjon og rolle i saken, og dine forklaringer har vært tydelige. Det som er et spørsmål for oss, er: Du har sagt at dere oppdaget ikke dette, og på spørsmål fra Solhjell sier dere at dere gjorde ikke noe med det før Dagens Næringsliv tok dette opp. Kan du gi en vurdering til komiteen av hva grunnen er til at Statens lånekasse, som ikke er et tilsynsorgan, allikevel ikke oppdager et slikt omfang av urettmessige utbetalinger på et tidligere tidspunkt på egen kjøp? Det vil jeg gjerne vite.

Marianne Andreassen: Den typen feil dette dreier seg om, er knyttet til en nokså spesiell situasjon. Det er at plikten til rapportering ikke har vært fulgt. Vi har årlig kontroll. Hver gang vi kommer over saker, enten fra elever, fra media, fra annonsering eller fra nettsider, tar vi kontakt med skolene.

Denne saken dreier seg om en svikt i internkontrollsystemene ved institusjonen. Lånekassen er som nevnt ikke et tilsyn. Vi har ikke ressurser til å kunne gå inn og kontrollere internkontrollsystemene på tusen læresteder.

Martin Kolberg (A): Jeg hører hva du sier. Men når du sier at de ikke har handlet i god tro – altså elevene har handlet i god tro, men ikke Westerdals, sa du, helt konkret – vil du si her til kontrollkomiteen i Stortinget at Lånekassen i denne sammenhengen er svindlet av Westerdals?

Marianne Andreassen: Jeg har ikke lyst til å legge noen begreper rundt dette. Jeg viser til at Westerdals er anmeldt til Økokrim, og at det er sendt erstatningskrav til skolen også på det som dreier seg om utdanningsstøtte.

Møtelederen: Ok.

Er det andre i komiteen som har noen spørsmål?

Gerd Eli Berge (Sp): Eg forstår det slik at det avviket som var her, nærmast var så overraskande og omfattande at ein ikkje oppdaga det. Ein stolte på skulen sin internkontroll. Vil eit tilsvarande avvik som i 2006 og i 2009 blitt merkt i dag og kalla eit vesentleg avvik, og dermed blitt rapportert til departementet?

Marianne Andreassen: Den typen feil vi her snakker om, er det ikke mulig å utstede en garanti for at ikke vil kunne skje igjen. Men jeg vil vise til at elever og studenter nå søker uavhengig inn til Lånekassen, og vi mottar informasjon fra lærestedene. Så hypotetisk vil en sånn type feil igjen kunne skje, hvis det skjer en systematisk feil veiledning fra lærestedet til studentene, som så søker på godkjent utdanning, mens de egentlig går på ikke-godkjent utdanning.

Det er noen mekanismer i dag som ligger der, som er annerledes og bedre enn tidligere. Det går ikke an å garantere, sånn som jeg ser det fra mitt ståsted, at ikke denne typen feil kan forekomme, men jeg vil igjen vise til at vi gjennom lov og rundskriv og våre årlige kontroller tar tak i de sakene vi kommer over, og at det er det systemet som vi baserer oss på. I tillegg har jeg også vært innom, gjennom min redegjørelse, at vi nå skal se på et bedre samarbeid mot NOKUT og mot Utdanningsdirektoratet. Men, igjen: Hvis det skjer en feil rapportering fra den som primært skal komme med den korrekte informasjonen, kan det ikke utstedes garantier.

Helge Thorheim (FrP): Du sa at dere ikke er tilsynsorgan, og så sa du vel også: Man kan ikke garantere at slike ting ikke vil skje igjen. Hvis dette nå skjer igjen, hvem er det som er tilsynsorgan for å føre tilsyn med at man ikke har brudd på sin internkontroll i bedriften?

Marianne Andreassen: Tilsyn finnes i dag. For høyere utdanning er det NOKUT som har tilsyn med kvalitet, og departementet har tilsyn med de økonomiske forholdene. Statsråden har varslet et styrket tilsyn, så jeg tenker at det spørsmålet egentlig må rettes der det hører hjemme.

Møtelederen: Da var det ikke flere spørsmål.

Da er det slik, Andreassen, eller for så vidt Folkestad, at hvis dere ønsker å legge til noe til slutt som dere ikke har fått sagt eller ikke har blitt spurt om, er det nå tid for det.

Marianne Andreassen: Jeg har bare lyst til å si avslutningsvis at Lånekassen har gitt støtte til elever på utdanningen ved Westerdals som ikke har vært godkjent for støtte, og at dette har skjedd fordi lærestedet systematisk har gitt elever og Lånekassen feil informasjon, og at de dermed har

brutt sin plikt til medvirkning. Uansett hvilke kontrolltiltak vi iverksetter, vil vi måtte ha et system som er basert på en grunnleggende plikt til korrekt rapportering. Vi skal være en effektiv virksomhet som forvalter fellesskapets midler på en god måte, og for å få det til er vi avhengig av at læresteder tar denne plikten til medvirkning på alvor. Jeg synes det vil være synd hvis læresteder som gir feil informasjon, sånn som vi nå har sett med Westerdals, bidrar til at vi kan komme over i en situasjon hvor systemet, som er effektivt og godt, blir undergravet. Dermed kan man også komme opp i en situasjon som kan komme til å motivere for økte kontroller og økt byråkrati også for alle de lærestedene som gjør det de faktisk skal.

Møtelederen: Da sier vi hjertelig takk til Marianne Andreassen og Astrid Folkestad fra Lånekassen for dette.

Da er det slik at vi må følge det skjemaet vi har satt opp, av forskjellige grunner, slik at det er pause i høringen fram til kl. 10.25.

Høringen ble avbrutt kl. 10.00.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.25.

Høring med Anthon B Nilsen Utdanning AS, ved tidligere adm. direktør Nicolai H. Løvenskiold

Møtelederen: Da er tiden inne til at vi kan starte høringen på nytt, og da har vi gleden av å ønske velkommen til Nicolai H. Løvenskiold og også til Kjell Ørnulv Hallbing, som er din bisitter. Hjertelig velkommen.

Jeg forstår etter en kort samtale vi hadde før vi startet her, at dere kjenner formalitetene, men jeg vil bare gjenta det som jeg er forpliktet til å si, og det er det spesielle som knytter seg til at hvis dere sitter med fortrolige opplysninger som dere føler at dere må si hvis dere skal svare fyllestgjørende på et spørsmål, så skal dere ikke si det, men opplyse om at dere sitter med slike opplysninger, slik at vi eventuelt kan vurdere om vi skal lukke høringa på dette punktet. Dette er en åpen høring, og alt som sies her, er offentlig. Det stenograferes, og alle kameraene er på, så det er viktig at man er oppmerksom på akkurat det.

Så vet jeg at dere forstår hva det er som skal skje, og hvordan det skjer, så jeg repeterer ikke det. Da går vi i gang, og jeg gir ordet til Løvenskiold, som har 10 minutter til disposisjon til sin innledning. Vær så god.

Nicolai H. Løvenskiold: Komitéleder, ærede medlemmer av komiteen.

For å kunne sette denne saken i et riktig perspektiv er det nødvendig for meg først å si noe om Anthon B Nilsen Utdanning, forkortet ABNU, og selskapets virksomhet.

ABNU er et datterselskap av Anthon B Nilsen AS. Dette selskapet har tre eiere – alle norske. Den største eieren er Reidar og Gunnar Holsts Legat, en allmennyttig stiftelse som eier 50 pst. av aksjene. De andre er Peder Løvenskiold og undertegnede, som eier 25 pst. hver. ABNU har

de siste 15 årene drevet en profesjonell og langsiktig utvikling av postgymnasiale utdanninger og voksenopplæring i Norge og Sverige. Selskapet omfatter i dag 13 virksomheter, ca. 1 000 ansatte, en omsetning på 1,2 mrd. kr og mer enn 50 000 studenter og kursdeltakere per år. 30 pst. av vår virksomhet er i Sverige. Kun én av de 13 skolene mottar statsstøtte.

La meg så adressere temaet for dagens høring, nemlig at det stilles spørsmål ved skolens uttak av utbytte/egenkapital på mer enn 100 mill. kr. Utgangspunktet for dette påståtte uttaket skal være en gevinst som oppsto gjennom sammenslåingen av tre skoler til nye Westerdals Oslo ACT. Her vil jeg først og fremst kategorisk slå fast at eierne av Anthon B Nilsen aldri har foretatt uttak av utbytte eller egenkapital fra skoler med statsstøtte.

Det er også viktig å forstå at det meget omtalte beløpet på mer enn 100 mill. kr ikke dreier seg om et utbytte. De 100 mill. kr som omtales, gjelder vederlag ved salg av formuesobjekter mellom to selskaper. I vårt tilfelle dreier det seg om vederlag for NITHs kjøp av Westerdals og NISS. Da NITH ville slå skolene sammen for å etablere en ny, større høyskole, var det ingen garanti for at en slik prosess ville være vellykket. Det var ulike studentmiljøer, ulike kulturer som skulle samles under et felles varemerke. Vi som eiere satte en betingelse, at verdiøkningen som har funnet sted gjennom 10–15 år – den tiden vi har vært eiere av disse to skolene – gjennom å utvikle til høyskole bl.a., skulle sikres gjennom at NITH måtte betale et vederlag for skolene som ble kjøpt. Det er her viktig å presisere at det ikke skjer noe ensidig ...

Møtelederen: Det ble brukt en forkortelse der, TH ...

Nicolai H. Løvenskiold: NITH, Norges Informasjonsteknologiske Høgskole.

Møtelederen: Ja, da hørte jeg feil.

Nicolai H. Løvenskiold: Det er her viktig å presisere at det ikke skjer noe ensidig uttak når formuesgoder overdras med pengevederlag som motstykke. Vederlaget som ble betalt, var basert på markedspris, slik loven forutsetter. Det må også nevnes at ABNU kunne ha solgt aksjene i Westerdals og NISS til en ekstern tredjepart og oppnådd samme gevinst. Ut fra dette mener ABNU at transaksjonen ikke er i strid med universitets- og høyskoleloven § 7-1 (2).

La meg korrigere en annen feil i det mediebildet som er skapt. Den regnskapsmessige gevinsten ABNU fikk ved salget av aksjene, rundt 70 mill. kr, ble aldri tatt ut av eierne av Anthon B Nilsen. Dette fremgår av årsregnskapene for 2013 og 2014, som er offentlig tilgjengelig. Eier hadde ikke planer om å tappe ABNU for noen salgsgvinst. Kapitalen var igjen i skolekonsernet og er ment for bruk til sikring av drift, nyinvesteringer og videreutvikling av skolens tilbud.

Uroen som ble skapt av DN's behandling av saken og et påfølgende opprør i sosiale medier og på skolen, ble imidlertid så ødeleggende at det truet med å lamme den ordinære driften av høyskolen Westerdals Oslo ACT. ABNU

valgte da å reversere kapitaleffekten av transaksjonen. Det betyr på ingen måte at selskapet erkjenner at transaksjonen som ble gjennomført, representerer et brudd på høyskoleloven § 7-2 (2). Som sagt mener vi at den ikke gjør det.

Dette bringer meg over til den prosessen som førte frem til gjennomføring av transaksjonen. Vi er bevisst på de regulatoriske rammevilkår virksomheten er underlagt, men selskapet er også bevisst på at ikke alle lover og regler er like klare, og at det finnes rom for ulike tolkninger. Derfor ønsket vi full åpenhet om transaksjonen, hvordan den var planlagt å skulle gjennomføres, og hvilke økonomiske effekter som ville oppstå. Ikke minst ønsket vi denne åpenheten overfor KD. Derfor tilstrebet vi åpen dialog med KD, nettopp for å unngå å komme i den situasjonen som vi er i her nå.

Dialogen ble initiert med en e-post til KD i oktober 2012. I den e-posten redegjøres det for planene, og det presiseres fra ABNU at vi ønsker å drøfte denne problemstillingen og få eventuelle synspunkter, innspill KD måtte ha til en slik prosess, før vi iverksetter. Det ble deretter, i oktober, avholdt et møte med KD. I ABNUs referat fra møtet heter det at det ikke fremkom prinsipielle innvendinger mot den presenterte fremgangsmåten, eller at det var noe i lovverket som var til hinder for gjennomføring.

Et oppfølgingsmøte ble holdt i april 2013, der ABNU rapporterte om fremdriften i arbeidet med å gjennomføre den skisserte planen. Så i november 2013 ble det holdt enda et møte, der ABNU ga en fyldig presentasjon av den planlagte transaksjonen, inklusiv hvilke økonomiske effekter den ville ha. KD uttrykte heller ikke da noen innvendinger, men ba om en ekstra redegjørelse for transaksjonen, i lys av høyskoleloven § 7-1 (2).

I møte den 11. desember ga ABNU en ny presentasjon med tittelen «Konsernintern transaksjon som utløser gevinst». I denne presentasjonen gikk ABNU nøye igjennom transaksjonen i forhold til bestemmelsene i høyskoleloven § 7 og ABNUs tolkning av lovens bestemmelser. Heller ikke da ga KD uttrykk for noen innsigelser mot måten transaksjonen var planlagt gjennomført på. Vi fikk ingen røde eller gule kort.

Så kan vi nå ettertid se at KD hevder at de aldri har gitt noen tilslutning til den presenterte planen fordi de aldri fikk noen henvendelse fra ABNU. Det finner vi mildt sagt oppsiktsvekkende, etter en e-post der ABNU ber om departementets synspunkter på saken, og etter fire møter med detaljerte gjennomganger av prosessen og overlevering av presentasjonsdokumentene. Det ble i tillegg fra departementet gitt uttrykk for at det ikke lå i deres system å gi en skriftlig forhåndsgodkjennelse, men at de ønsket et orienteringsbrev når transaksjonen var gjennomført. Den 27. januar 2014 sendte ABNU et brev som orienterte departementet om at transaksjonen var gjennomført. Jeg kan bare konstatere at svaret vi fikk fra KD på det brevet, var en gratulasjon for vellykket prosess.

Her er vi i kjernen av det problemet ABNU nå opplever som privatskoleaktør. Vi vet vi opererer i et landskap med strenge regler og politiske spenninger. Det er utfordrende. Vi ønsker å gjøre ting riktig, men vi føler ikke at tilsyns-

myndighetene gir oss den guiding vi trenger for å greie det.

I DN 4. desember 2015 uttaler statsråd Røe Isaksen at KD i 2013 ikke fant at transaksjonen ville være i strid med regelverket. I ettertid har KD erklært seg uenig i sin egen vurdering fra 2013. Nå mener departementet at transaksjonen er et brudd på regelverket, selv om det ikke er kommet noen nye elementer inn i vurderingen. Transaksjonen ble gjennomført nøyaktig slik som den var blitt presentert. Slik forvaltning skaper utfordringer det nær sagt er umulig å finne en løsning på for oss som aktør, som ønsker å gjøre ting riktig.

La meg bare avslutningsvis være tydelig på to ting. I noen av de sakene som har preget nyhetsbildet de siste seks månedene, har det vært gjort formelle feil i ABNU, og det beklager selskapet, dets ledere og eiere. Disse forholdene ligger mellom 5 og 15 år tilbake i tid. Det har vært tatt grep, med det resultat at virksomheten i dag drives som en ryddig og profesjonell organisasjon, med spesiell oppmerksomhet på at det som gjøres, er i tråd med gjeldende lover og regler.

Parallelt arbeider selskapet intensivt for å finne løsninger som gjør at man kan legge fortiden bak seg, og konsentrere ressursene om å levere utdanning av høy kvalitet.

Det jeg håper, og som dere som politikere kan bidra til, er at vi unngår at de feilene som ble gjort for opptil 15 år siden, i dag settes inn i en debatt om de ikke-offentlige utdanningsvirksomhetenes plass i utdanningssystemet. De vil være uheldige for dem som i dag tar sin utdanning i utdanningssektoren, og de som gjør det i fremtiden. Jeg håper at vårt selskap får anledning til også i fremtiden å oppfylle vårt samfunnsoppdrag, nemlig å bidra til å skaffe Norge den arbeidskraften landet trenger i fremtiden. Studenter fra skoler i ABNU bidrar til omstilling i Norge, fra oljeøkonomi til digitaløkonomi, ved å bringe sin kompetanse til selskaper som Schibsted, Google og Facebook. ABNU har alltid hatt som mål å levere høy kvalitet på utdanning, med stor relevans for arbeidsmarkedet i privat og i offentlig sektor. Det vil være vår ledestjerne også i fremtiden.

Møtelederen: Da sier komiteen takk til Løvenskiold.

Da starter utspørringen, og sakens ordfører, Jette Christensen fra Arbeiderpartiet, har 10 minutter til disposisjon.

Jette F. Christensen (A): Takk for redegjørelsen.

Det er mange utdanningspolitiske aspekter ved denne saken, men vårt anliggende er å finne ut av om statsråden har opplyst offentligheten og Stortinget riktig, og om han kunne avverget det lovbruddet som departementet nå mener har skjedd, vedrørende den omstridte transaksjonen på litt over 100 mill. kr – et ikke ubetydelig beløp, det er jo dobbelt så mye som i Nokasranet.

Dere sier at dere er blitt feil gjengitt av statsråden. Dere sier at statsråden har opplyst Stortinget feil. Det er veldig bekymringsfullt. Blant annet er det et sitat fra Trond Andresen, som sier at departementet fikk med enhver tydelighet, både muntlig og skriftlig, presentert alle detaljer i

transaksjonen, derunder at den også ville utløse en gevinst. Stemmer det?

Nicolai H. Løvenskiold: Utsagnet fra Trond Andresen er korrekt.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Kan du fortelle komiteen hvilke treffpunkter som var, og når departementet ble orientert om prosessen og om dette uttaket?

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg ønsker å gi ordet til Kjell Ørnulv Hallbing, som var til stede og førte alle samtaler med KD gjennom hele prosessen.

Kjell Ørnulv Hallbing: Takk.

Det hele begynte jo med e-posten, som Nicolai Løvenskiold refererte til, i oktober 2012. Der tok min forhenværende sjef, Lars Eric Onarheim, opp spørsmålet om transaksjonen vi planla, med den påfølgende fusjonen, ville kunne anses som et brudd på lov om høyskoler § 7-1 annet ledd. Vi mente ikke det på det tidspunktet, men som tilsynsmyndighet var det viktig for oss at KD ga oss et klar-signal eller sin vurdering. Vi ønsket å operere dette riktig. Vi kunne se at man kunne få kritikk rundt at dette var nett-opp en konsernintern transaksjon, og derfor var det riktig for oss å avklare det med KD.

Vi hadde et møte med Kunnskapsdepartementet på vårparten om dette, etterfølgende møte når det gjaldt e-posten som Lars Eric Onarheim sendte i oktober 2012. De store møtene med presentasjoner, hvor vi gikk konkret inn på gevinster, hvordan dette skulle gjennomføres, salgsve-derlag, var i november 2013, hvor rektorene var med og ga uttrykk for skolerasjonale for at denne høyskolen skulle etableres, og hvor de forretningsmessige motivene, som eiere ønsket å legge til grunn, ble presentert. Da var ikke prislappen på skolene – for å bruke det uttrykket – forhandlet ferdig, men vi hadde en «Price Range» og uttrykte at det ville gi en betydelig gevinst.

I slutten av det møtet ba KD oss om å komme tilbake med en ny presentasjon hvor vi var mer eksplisitte på forholdet til høyskoleloven § 7-1 annet ledd. Det gjorde vi i desember. Da var også prisen på aksjene ferdig fremfor-handlet, så vi la den dokumentasjonen på bordet, bakgrunnen for det og hvordan det var verdsatt, og konkret hvilken gevinst som ville utløses i morselskapet som solgte aksjene til NITH. De fikk full informasjon underveis, ja.

Jette F. Christensen (A): Bare så jeg forstår det riktig: Dere opplevde det som underlig at statsråden i etterkant sier til pressen at han ønsker mer og utfyllende informasjon og redegjørelser fra ABNU. Er det sånn å forstå at dere opplever at all informasjon om dette er blitt gitt departementet før transaksjonen og fusjonen fant sted?

Kjell Ørnulv Hallbing: Ja, som Nicolai sa: Vi registrerer at KD nå har endret sitt syn på den transaksjonen vi gjennomførte, som utløste denne gevinsten. Men det er

ingenting av informasjon nå som ikke var tilgjengelig, og som ble forelagt KD, i 2013.

Jette F. Christensen (A): Var statsråden til stede på noen av møtene dere har hatt?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei.

Jette F. Christensen (A): Fikk dere inntrykk av at de dere møtte, skulle melde tilbake til statsråden om informasjonen som ble gitt?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, det var ikke noe tema som ble tatt opp under møtene.

Jette F. Christensen (A): Nei. Jeg går litt videre.

I et brev fra Advokatfirmaet Thommessen til Kunnskapsdepartementet står det å lese:

«Dersom KD hadde gitt uttrykk for at den planlagte transaksjonen kunne stå i et tvilsomt forhold til § 7-1 (2), ville ikke transaksjonen blitt gjennomført.»

Altså: Dette ville ikke skjedd hvis KD hadde uttrykt bekymring eller tatt opp at dette kunne være lovmessig problematisk. Stemmer det, og kan dere greie ut om det?

Nicolai H. Løvenskiold: Det stemmer.

Jette F. Christensen (A): Så det vil si at hvis departementet hadde vurdert den informasjonen som dere ga, på den måten som de nå gjør, ville ikke dette ha funnet sted?

Nicolai H. Løvenskiold: Som både eiere, styre og administrasjon var vi meget opptatt av å forholde oss til alle lovene – høyskoleloven, spesifikt § 7-1 (2), aksjeloven, regnskapsloven og også stiftelsesloven, da vi er eid 50 pst. av en stiftelse.

Jette F. Christensen (A): Tusen takk.

Det er flere detaljer som er blitt heftet med i denne saken, bl.a. hvorvidt departementet ba ABNU om nærmest å sende en skriftlig bestilling for å vurdere lovligheten. Stemmer det? Ble dere noen gang bedt om å sende en skriftlig henvendelse til departementet for å be dem vurdere lovligheten av transaksjonen og fusjonen?

Kjell Ørnulv Hallbing: Utover at vi sendte denne e-posten i oktober 2012, og at vi forela KD to skriftlige presentasjoner som vi gjennomgikk, ble vi ikke oppfordret til å gi noe mer skriftlig da. Vi spurte i det siste møtet etter presentasjonen om KD ønsket å få mer utfyllende informasjon eller dokumentasjon fra oss, og det ble avkref-tet – det hadde de ikke behov for, sa de i det siste møtet vårt, i desember 2013.

Jette F. Christensen (A): Så det betyr at vi nå i denne saken i hvert fall har to påstander som er framsatt av kunnskapsministeren, som ikke er riktige. Er det flere ting, flere detaljer ved denne saken – flere sitater, flere påstan-

der som er blitt framført av departementet eller av Torbjørn Røe Isaksen til komiteen eller i pressen, der dere føler at virkeligheten blir feil fortalt?

Nicolai H. Løvenskiold: Nei.

Jette F. Christensen (A): Er det sånn som det er kommet fram i pressen og i brev form, at dere opplever at kunnskapsministeren har gitt feil informasjon til Stortinget i de brevene som har blitt sendt i kommunikasjonen mellom oss?

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg skal ikke uttale meg på vegne av statsråden eller departementet. Vi mener vi tok nødvendige forholdsregler ved både å initiere møter – vi hadde fire møter – og å overlevere skriftlig materiale. Som en avslutning da vi sendte over at transaksjonen var gjort, fikk vi en gratulasjon. Utover det ønsker vi ikke å tilføye noe.

Jette F. Christensen (A): Jeg ber deg ikke om å uttale deg på vegne av departementet. Jeg ber dere om å uttale dere på vegne av Anthon B Nilsen Utdanning, som har skrevet det de selv omtaler som et viktig brev fra ABNU til Kunnskapsdepartementet. Der står det at ABNU aldri ble bedt om å sende noen skriftlig henvendelse, at ABNU i januar 2014 rapporterte skriftlig at transaksjonen var gjennomført, at Kunnskapsdepartementet ikke har rett når departementet i dag mener å kunne legge til grunn at transaksjonen som ble gjennomført, innebar et brudd på høyskoleloven, at en grundig juridisk vurdering konkluderer med at transaksjonene i juridisk forstand verken kan medføre et kapitaluttak eller reduksjon av egenkapitalen i høyskolen, og følgelig ikke representerer et brudd på forbudet mot utbytte, og at KD fikk grundig redegjørelse for planene for en sammenslåing av tre høyskoler, og selv tok initiativet til en utdyping av informasjonen om transaksjonen og forholdet til høyskoleloven.

Dette står i motstrid til den informasjonen som kunnskapsministeren har oppgitt til Stortinget og i pressen. Det er det jeg ber om en vurdering av. Er det sånn at dere opplever at virkeligheten er en annen enn den som blir skissert av departementet?

Nicolai H. Løvenskiold: Vi opplever virkeligheten slik som vi har dokumentert og selv beskrevet i det du leste opp nå. Hva statsråden sier og mener, må han selv svare på.

Jette F. Christensen (A): Takk.

Møtelederen: Da går vi videre i utspørringen, og da er det Erik Skutle og Høyre – vær så god.

Erik Skutle (H): Takk for det.

Dere nevner fire møter, det første av dem i oktober 2012. Det ble nevnt at statsråden ikke var til stede på noen av møtene, men var det andre fra politisk ledelse som var til stede på noen av disse møtene?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, ikke meg bekjent.

Erik Skutle (H): Og i alle fire møtene ble det gitt orienteringer fra deres side som ikke ble møtt med noen form for protester eller innvendinger?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, vi møtte ikke noen innvendinger fra KDs representanter i de møtene.

Erik Skutle (H): Dette gjelder alle de fire møtene?

Kjell Ørnulv Hallbing: Ja, i novembermøtet ble vi bedt om å komme tilbake i desember med utfyllende og mer konkret informasjon, som jeg refererte til i sted, og det gjorde vi.

Erik Skutle (H): En vil jo kunne se at to av møtene fant sted i forkant av regjeringsskiftet i 2013, og to av møtene fant sted etterpå. Opplevde dere på noe som helst tidspunkt noen forskjell på møtene som var før og etter regjeringsskiftet, eller var gjennomgangstonen den samme i alle de fire møtene?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, det var ikke noen endring i måten møtene ble gjennomført på. Vi opplevde en god, fin og konstruktiv dialog underveis.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner.

Vi leser i avisene at dere opplever at dere fikk en forhåndsgodkjenning. Men så sier dere også i dag at departementet ga beskjed om at de ikke gir noen skriftlig forhåndsgodkjenning av slike fusjoner som vi omtaler her i dag. Kan dere utdype litt mer hvilke godkjenninger dere opplever at dere fikk av departementet?

Nicolai H. Løvenskiold: Vi fikk ingen innvendinger mot de planlagte strukturgrepene vi skulle gjøre, og i ettertid fikk vi en gratulasjon.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner. Men man fikk ingen eksplisitt godkjenning?

Kjell Ørnulv Hallbing: Under det siste møtet, eller etter den siste presentasjonen vi hadde i desember, spurte Lars Eric Onarheim, som jeg sa, om det var behov for ytterligere informasjon eller dokumentasjon fra vår side. Det ble ikke etterlyst fra KDs side. Han spurte da om KD hadde innvendinger mot måten vi skisserte transaksjonen og derpå følgende fusjon på, og om KD vurderte om dette var på kant med, eller kunne være i strid med, lovverket. Vi møtte ingen innvendinger, det var ingen av KDs tilstedeværende som sa at dette kunne bli ansett som problematisk og i strid med regelverket, slik de så det.

Jeg har bare lyst til å fullføre med en liten kommentar når det gjelder dette med skriftlighet, for det KD ba om da vi forlot møtet, var at vi skulle sende et brev til KD som oppsummerte dialogen, transaksjonen og den planlagte fusjonen, og at det på en måte ville være en logg over dialogen med KD. Det var derfor vi sendte brevet i januar 2014.

Erik Skutle (H): Jeg forstår. Men slik jeg har forstått det, ligger det ikke i Kunnskapsdepartementets mandat å forhåndsgodkjenne slike fusjoner. Er det en viss logikk i at det da heller ikke kommer store protester hvis det ikke ligger i deres mandat å godkjenne det?

Kjell Ørnulv Hallbing: Det er to forhold rundt dette for meg: På den ene siden har, som du sier, KD egentlig ikke et regelverk for og mandat til å drive forhåndsgodkjenninger. Så hva skulle vi da, sånn sett, søke om? Og så må vi jo konstatere at man har endret vurdering av samme faktagrunnlag, som vi presenterte.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner. Jeg tror vi har det vi trenger på akkurat det temaet.

Det siste spørsmålet – gjerne til begge to – dreier seg mer generelt om tilsyn og kontroll fra Kunnskapsdepartementets side. Kan dere forklare litt om hvordan det har vært over tid? Har det over tid stort sett vært samme kontrollregime, samme intensitet, samme type kontroller, samme type tillitsbaserte system som vi har hørt om tidligere i dag, eller har det vært svingninger siden man startet opp?

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg tror det er viktig å ta med seg at denne bransjen har utviklet seg veldig mye de siste 15–20 årene, og også tilsynsapparatet. Min påstand er at aktørene fra vår side er langt mer profesjonelle i dag, men også tilsynsapparatet. Det er et helt annet tilsynsapparat vi har i dag enn det vi hadde f.eks. i år 2000. NOKUT kom i 2003, hvis jeg husker riktig, og direktoratet kom i 2004. Lånekassen har selv fått langt bedre rutiner.

Vi ønsker jo et godt samarbeid med våre tilsynsorganer. Vi er kun opptatt av å gjøre ting riktig, og når vi gjør feil, må vi rydde opp i det. Vi mener at det er et helt annet tilsynsapparat i dag enn det var for 10–15 år siden. Men vi er overrasket over at ...

Erik Skutle (H): Og den utviklingen har vært jevn?

Nicolai H. Løvenskiold: Den har vært jevn, uavhengig av politiske partier.

Erik Skutle (H): Takk.

Møtelederen: Da er det Helge Thorheim, fra Fremskrittspartiet.

Helge Thorheim (FrP): Jeg forstår det slik at det første møtet med Kunnskapsdepartementet var i 2012 for å orientere om at dere tenkte på denne fusjonen. Men så gikk det ett år, frem til november 2013, før dere hadde møte med departementet for å orientere nærmere. Så ba KD om et nytt møte med presentasjon.

Og da vil jeg spørre: På hvilket nivå var dette i departementet? Hva tror dere var grunnen til at man ba om et nytt møte i desember 2013? Hadde dere inntrykk av at det var fordi departementet ikke helt skjønnte hensikten eller hvor-

dan fusjonen egentlig skulle foregå, de ba om nytt møte, eller var det for også å få med overordnet personell på det siste møtet?

Kjell Ørnulv Hallbing: Vi hadde jo møte også våren 2013 med KD, bare så det er sagt. Og så var det dette desembermøtet, der vi ble bedt om å komme tilbake med mer eksplisitt og utfyllende informasjon direkte knyttet til § 7-1 annet ledd.

Når det gjelder nivået på dem som var der: Det var avdelingsledere osv. Vi har nedtegnelser over alle som deltok på møtene, for vi på vår side førte jo referat.

Helge Thorheim (FrP): Jeg forsto at ingen på politisk nivå var med på noen av disse møtene. Ble dere fortalt, eventuelt, at det var klarert med politisk nivå, enten på statssekretærnivå eller på statsrådnivå?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, det var ikke et tema på møtene.

Helge Thorheim (FrP): Et spørsmål til: Dere nevnte i starten at dere har 13 virksomheter, og at det bare er én skole som får statsstøtte. Hvilken er det?

Kjell Ørnulv Hallbing: Westerdals.

Helge Thorheim (FrP): Takk. Da tror jeg, leder, at jeg har nok foreløpig.

Møtelederen: Da går ordet til ordet til Senterpartiet og Gerd Eli Berge.

Gerd Eli Berge (Sp): Takk.

Det er jo disse møta og prosessen fram til transaksjonen skjedde, som er veldig viktig å få klarleik i. De sa at før de gjekk i møtet med departementet – for de bad om eit møte med departementet for å presentera – kunne det vera tvil om at dette ville bli godkjent. Så er de i møtet med departementet, de presenterer, men de får ingen innvendingar, ingen motsegner, som det blei sagt. Det skriftlege – på ein måte godkjenninga – er lykke til, ein gratulasjon. Opplevde de det som godt nok i ei så stor sak at de ikkje fekk noko skriftleg tilbake?

Så blir det sagt at departementet gjev ikkje førehandsgodkjenning, det blir følgt opp ved rapportering. Kom det noko signal, blei noko sagt, om at det kunne bli ei anna vurdering når rapportering kom, som er departementet sin måte å kontrollera på, noko om at de kunne forventa at saka blei vurdert på nytt når rapportering kom?

Nicolai H. Løvenskiold: Svaret på første spørsmål, om det var godt nok ikke å få det skriftlig: Ja, vi mente det.

Når det gjelder det andre spørsmålet, om det var en annen vurdering av saken: Nei, vi forventet ikke det.

Møtelederen: Da er det Bård Vegar Solhjell, fra Sosialistisk Venstreparti.

Bård Vegar Solhjell (SV): Tusen takk.

Eg har nokre fleire spørsmål rundt prosessen hausten 2013, som eg opplever er det tidspunktet då de har litt meir oversikt over korleis, og når, de har tenkt å gjennomføre transaksjonen og, etter kvart, fusjonen. Då skriv kunnskapsministeren i brev til kontrollkomiteen følgjande om dei to møta 20. november og 11. desember:

«Departementet tok dette til orientering og viste til at dersom ABNU ønsket spørsmål avklart med departementet, må det tas opp skriftlig. Departementet mottok ikke slike spørsmål, men fikk vedlagte brev fra ABNU 27. januar 2014.»

Er det slik at de tek avstand frå at de vart bedne om å ta det opp skriftleg dersom de ville ha ei avklaring?

Kjell Ørnulv Hallbing: Som jeg sa i sted: Under møtet i desember, som var det siste møtet vi hadde før alt ble gjennomført, spurte Lars Eric Onarheim om KD ønsket noe mer. Vi fikk ikke beskjed om å sende mer dokumentasjon/informasjon til KD enn det vi allerede hadde oversendt. Det hadde vært enkelt for oss å overføre hele presentasjonen i brevs form og sende til KD, hvis det var det som var påkrevd.

Bård Vegar Solhjell (SV): Men fekk de beskjed om at viss de ville ha ei formell avklaring, måtte de sende noko skriftleg? Eller sa dei at her er avklaringa, det er greitt?

Kjell Ørnulv Hallbing: Nei, de tilstedeværende fra oss på det møtet oppfattet ikke at vi fikk en slik beskjed.

Bård Vegar Solhjell (SV): Så vidare i prosessen: De sender då eit brev – som vi òg har fått sendt over, av 27. januar 2014. Så forstår eg det slik at de då fekk eit skriftleg svar, som de no refererte til som «lykke til». Men står det noko i det brevet som ein – svart på kvitt – kan sjå på som ei godkjenning av eller eit ok-stempel på transaksjonen og fusjonen?

Kjell Ørnulv Hallbing: Ikke sånn sett, ikke ordrett, nei.

Jeg har lyst til bare å få tillegge at i tillegg til høyskoleprosessen med salget av aksjene og fusjonen, hadde vi jo flere år før hatt en tett dialog med KD da Westerdals School of Communication og NISS – den gangen – skulle over i høyskoleløp, fra voksenopplæringsloven kapittel 4 over til høyskole, og også flytting av statsstøttemidler. Da hadde vi en dialog med KD hele veien, kvartalsvis, om hvordan man skulle rapportere, hvordan statsstøtte skulle låses, fases inn og ut.

Under disse møtene ble det aldri tatt noen skriftlige referater eller gitt noen skriftlige aksept, utover det som kom i tildelingsbrev, proposisjoner osv. Vi var sånn sett ikke vant til den type dialog. Og det man kom fram til i disse møtene, ble fulgt opp. Så da vi i det siste møtet, i desember, spurte om man trengte ytterligere noe, tok vi liksom ikke noe initiativ til selv å spørre: Skal vi sende noe

mer i brevs form? Vi oppfattet egentlig dialogen, som da hadde gått i over ett år, som en søknadsprosess – med full informasjon – til KD.

Bård Vegar Solhjell (SV): Litt meir oppfølging på det: De har ein annan versjon enn kunnskapsministeren har gjeve oss om korleis ein skal forstå den prosessen og kva som blei sagt og ikkje, som vi har vist no. Men lat meg få utfordre dykk på eit punkt til: De har jo betydeleg erfaring med offentlig forvaltning, anten det er Lånekassa, departement eller andre, som mange av oss òg har, og er sikkert like klare over som meg at skriftleg kommunikasjon er veldig sentralt, ikkje minst viss det dreier seg om betydelege summar eller store endringar. Eg er difor litt overraska over at de oppfattar at de har fått ei godkjenning til ein omfattande transaksjon – der de òg har skjont at det er grunn til å setje spørjeteikn – basert berre på møter og munnleg kommunikasjon. Reflekterte de ikkje over at de ikkje hadde noka skriftleg godkjenning, men likevel oppfatta det som godkjend?

Nicolai H. Løvenskiold: Både eierne og styret var ekstremt opptatt av å forholde seg til alle regler, og det var på grunn av akkurat det at vi ønsket å ha en så tett og nær dialog med Kunnskapsdepartementet. Samtidig sier de at de ikke gir noen forhåndsgodkjenning, og vi får ingen innsigelser til den prosessen, slik den er planlagt gjennomført.

Kjell Ørnulv Hallbing: Jeg vil bare komme med en betraktning til det, tilbake til det som er uttalt fra KDs side til dere, og til oss også, for så vidt: Hvis det ikke var noe system for forhåndsgodkjenning, hva skulle vi da søke skriftlig om? Så det var liksom dialogen.

En annen ting er at KD i sine brev til dere, og til oss også, gjengir at KD i 2013 ikke fant at det var noe galt med aksjetransaksjonene og den planlagte fusjonen. Da er det for meg klart at KD de facto gjennomførte en vurdering i 2013.

Bård Vegar Solhjell (SV): Viss du tillèt, leiar: De var då tydelegvis klare over at ein ikkje kunne få ei førehandsgodkjenning – de fekk det heller ikkje – men de oppfatta gjennom møte at det var ei forståing, eller korleis ein skal uttrykke det. Men då er det vel òg riktig å tenkje at i den grad ein skulle oppdage problem eller lovbrøt knytt til ein transaksjon, vil det vere ei grundig undersøking i ettertid som må vere metoden. Er det ei riktig forståing, som de deler med meg?

Kjell Ørnulv Hallbing: Ja, for vår forståelse var hovedsakelig basert på en endelig avklaring i desember 2013. Så fulgte vi opp med brev i januar 2014. Det ble fulgt opp med enda et brev i desember 2014, da alle fusjonene var gjennomført. Underveis var det halvårlig rapportering til DBH, Database for statistikk om høgre utdanning, hvor regnskapstall rapporteres hvert halvår. Så at transaksjonen var gjennomført, med ledelseskomentarar, som det heter,

til DBH-rapporteringen, hvor fusjonen ble omtalt, var klart og tydelig formidlet.

Bård Vegar Solhjell (SV): Med andre ord: De forventet inga skriftleg førehandsgodkjenning. De hadde ein munnleg prosess, der de oppfatta at det ikkje var nokon kritiske merknader, men i den grad ein skulle gjere ei endeleg vurdering av om det var ein feil, måtte ho gjerast ved kontroll, systematikk og oppfølging i ettertid. Er de einige i det?

Kjell Ørnulv Hallbing: Som sagt: Vi oppfattet at vi i desember 2013 hadde KDs tilslutning til at dette var en transaksjon som var innenfor lovverket. Det var det vi opplevde, så vi tenkte ikke på å søke noe mer. Vi spurte om vi skulle gjøre noe mer, og vi fikk klar beskjed om at det var det ikke behov for, utover dette oppfølgingsbrevet som ble sendt i januar.

Møtelederen: Da er vi ferdig med denne delen av utspørringen og går over til oppsummerende spørsmål. Da er det først sakens ordfører, Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Grunnen til at jeg stresser dette med tilstedeværelse på møtene og hvem som var der, er at det ifølge Dagens Næringsliv den 30. oktober 2015 var et 40 minutter langt møte med flere deltagerere. Der var bl.a. Nicolai H. Løvenskiold oppført som deltager. Onarheim var der, og Torbjørn Røe Isaksen, blir det fortalt i denne artikkelen, var også på et møte som varte i 40 minutter. Stemmer det?

Nicolai H. Løvenskiold: Det stemmer.

Jette F. Christensen (A): Og der var også dette et tema?

Nicolai H. Løvenskiold: Nope.

Jette F. Christensen (A): Nei vel.

I Dagens Næringsliv den 10. desember 2015 står det:

«Anthon B Nilsen mener kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen har gitt feil informasjon til kontrollkomiteen.»

Det er noe vi ser veldig alvorlig på. Statsråden har et ansvar for å opplyse Stortinget fullendt og riktig, og det framgår av informasjonsplikten. Derfor spør komiteen så inngående om dette, og jeg vil ha et klart svar på om dere fortsatt holder fast på at dere mener at kunnskapsministeren opplyste kontrollkomiteen feil da han sa at det ble etterspurt en skriftlig vurdering fra dere.

Kjell Ørnulv Hallbing: Det vi har sagt nå under høringen, og som er gjengitt i brevet vårt fra advokatene, er vår opplevelse av prosess. Og igjen, som Nicolai H. Løvenskiold var inne på i sted, må nesten Kunnskapsdepartementet selv svare for sine svar, sin opplevelse og dokumentasjonen rundt prosess, overfor dere, synes vi.

Møtelederen: Da er det Erik Skutle.

Erik Skutle (H): Takk for det. Jeg synes Bård Vegar Solhjell var inne på noe vesentlig i sine spørsmål, så jeg vil gjerne fortsette litt på det.

Når man har et system der departementet uansett aldri gir skriftlig godkjenning til sånne fusjoner og transaksjoner, men baserer hele sin godkjenning eller ikke-godkjenning på kontroll i ettertid: Er det da ikke mulig å forstå at man avstår fra å komme med absolutte innvendinger i muntlige møter, der det mest skriftlige man blir presentert for, er PowerPoint-presentasjoner med modeller osv., og at man etter at man i ro og mak i ettertid får gått gjennom regnskaper og hva som faktisk har skjedd, kommer med en innvending? Er ikke det en rimelig måte av departementet å handle på?

Jeg skjønner selvfølgelig at dere helst skulle sett at de hadde sagt nei eller ja, at det hadde vært best, og at det hadde vært mer bekvemt. Men likevel: Er ikke det en forståelig handlemåte fra departementet, gitt det systemet vi har med ingen forhåndsgodkjenninger, at man kommer i ettertid, når all dokumentasjon foreligger, og gjør en grundig vurdering og da sier ja eller nei? Det er jo tross alt sånn systemet er skrudd sammen.

Kjell Ørnulv Hallbing: Det ble ikke gitt noen annen dokumentasjon i etterkant enn det vi ga gjennom presentasjonene våre i 2013, for der var det fyllestgjørende informasjon om det som ble gjort. Så det er ikke tilkommet noen ny dokumentasjon. Og for oss ...

Erik Skutle (H): La meg bare bryte inn akkurat der. Jeg mener ikke at det er kommet noen ny dokumentasjon, men man vet jo hva som faktisk har skjedd. Man har jo tilgang til regnskapene. Man vet jo nøyaktig hva som har skjedd, de facto.

Kjell Ørnulv Hallbing: Ja, og det opplyste vi om på forhånd. De regnskapsmessige effektene av dette ble det opplyst om på forhånd, og vi hadde dialog med Kunnskapsdepartementet, som også er et tilsynsorgan for statsstøttet virksomhet. Uavhengig av denne skriftlige forhåndsgodkjenningen sitter vi jo der med KD, som er tilsynsmyndighet, og ber om råd, veiledning og avsjekk, og det var det vi opplevde at vi fikk.

Erik Skutle (H): Men er vi enige om at systemet med skriftlig forhåndsgodkjenning, eller forhåndsgodkjenning i det hele tatt, egentlig ikke finnes, men at det kunne vært mer bekvemt å ha fått en godkjenning muntlig, eller å ha fått en tommel ned muntlig? Er vi enige om at systemet i sin natur er skrudd sammen på den måten at man gir godkjenninger i etterkant, når man har regnskapene?

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg tror det er viktig at det i framtidige forslag til ny lovgivning er tydeligere hva man faktisk kan og ikke kan gjøre. Det å selge og kjøpe virksomheter – det er vel kanskje der litt av problemstillingen ligger.

Erik Skutle (H): Det forstår jeg, og jeg er helt enig i at man kanskje trenger et tydelig lovverk. Dere er inne her kun for å opplyse saken med tanke på kontrollkomiteens forhold til statsråden. I den forbindelse er jeg nødt til å være litt pinlig nøyaktig på akkurat dette, for vi skal sjekke om det er begått formelle feil, ikke sant? Og som jeg har sagt tidligere, forstår jeg veldig godt at det hadde vært mer bekvemt dersom systemet hadde vært innrettet sånn at man fikk en forhåndsgodkjenning eller ikke. Da hadde vi unngått alt dette. Men når systemet er skrudd sammen sånn at man ikke gir forhåndsgodkjenning, men at man sjekker i etterkant om en transaksjon er innenfor eller utenfor loven, er vi da enige om at departementet formelt sett har forholdt seg til hvordan systemet er skrudd sammen?

Kjell Ørnulv Hallbing: At de skal kontrollere i ettertid og gå igjennom det – ja, selvfølgelig. Det er det systemet legger opp til, slik du beskriver det. Men igjen, dette ble rapportert inn både i brev form og til DBH i løpet av første kvartal 2014. Så var det en oppfølging sommeren 2014, så igjen tidlig i 2015. Det har tatt veldig lang tid for å vurdere saken på nytt, gitt at det ikke er noen endringer i realitetene rundt transaksjonen og fusjonen tilbake til 2013, som ble forespurt om i 2012. Vi føler fra vår side at det har vært et veldig langt løp å utrede dette sammen med KD.

Møtelederen: Helge Thorheim, vær så god.

Helge Thorheim (FrP): Jeg oppfatter det slik at dere mener at dette er en grei transaksjon å gjøre, selv om den utenfra kan virke litt komplisert – først selge to selskaper, så fusjonere de tre, og så får man da en gevinst ved hele operasjonen. Da spør jeg: Hvorfor gikk dere til departementet for å få deres syn, deres godkjenning, hvis dere mente dette var greit i forhold til høy-skoleloven § 7-1 annet ledd? Var det fordi dere var litt usikre – beveger vi oss i en gråsoner, eller beveger vi oss over gråsonen nå – spesielt med hensyn til det gevinstpotensialet som var i den transaksjonen? Var tanken at gevinsten ikke bryter med § 7-1, og at den kunne føres opp til eierne? Var det det som var motivet for å ta det opp med KD i det hele tatt? Kan dere si litt om det?

Kjell Ørnulv Hallbing: Allerede i e-posten fra oktober 2012 skriver Lars Eric Onarheim:

«Vi ønsker å drøfte denne problemstillingen og få eventuelle synspunkter/innspill. Departementet måtte ha til en slik prosess før vi evt iverksetter.»

Det var nettopp fordi dette var en konsernintern gevinst. Det kunne bli sett på som litt kontroversielt – akkurat som det har blitt. Derfor ønsket vi å avsjekke det på forhånd med KD. Vi mente da – og vi mener nå – at vi har forholdt oss til loven, men vi ser i media at det omtales som ulovlig utbytte osv. Det er jo ikke det. Det er et vederlag for et formuesobjekt, i dette tilfellet aksjer, som skifter hender. Det er noe annet enn en utdeling i form av utbytte. Det står vi ved, at vi mener at dette er korrekt.

Helge Thorheim (FrP): Du sa jo nå at dere mente da, og dere mener nå, at dette var korrekt i henhold til loven. Men det virker underlig at det er nødvendig å få en presisering fra departementet om at dette er greit. Var det en mistanke hos dere om at andre kunne se annerledes på det, at dette var et brudd på loven, eller hadde dere selv mistanke om at dette kunne ligge i en gråsoner?

Nicolai H. Løvenskiold: Nei, rett og slett fordi vi ønsket å forholde oss til tilsynsorganet KD og få en avsjekking med dem. Det var ikke noen tvil fra vår side, men vi ønsket en avsjekking med dem som faktisk fører tilsyn med oss.

Møtelederen: Bård Vegar Solhjell – vær så god.

Bård Vegar Solhjell (SV): Eg tenkte eg skulle stille spørsmål om det heilt til slutt. Etter å ha lese om saka og høyrte på dykk no har eg skjont at det er forskjell på ei utbetaling av utbyte til ein eigar og ein type transaksjon. Det er likevel slik at de begge har gjennomført ein omfattande prosess for å sjekke på førehand, og etter kvart er transaksjonen annullert, etter at det vart ei offentleg sak. Det er i alle fall ikkje openbert for meg at funksjonen – sjølv om det er to ulike grep – er så veldig ulik, nemlig at ein realiserer ein betydeleg gevinst her. Kan de prøve å forklare kvifor det er så fundamentalt forskjellig frå å hente ut utbyte, at ein realiserer ein gevinst ved den fusjonen som de har gjennomført?

Nicolai H. Løvenskiold: Først og fremst: Utbytte er et uttak uten motytelse. NITH kjøpte to skoler og fikk merkevaren, studentene, alt som er opparbeidet gjennom 15 år, både på Westerdals og på NISS. Det er ikke det at man gir bort en vare, de fikk faktisk et langt større system og en sammenslåing som var ønsket. Det er stor forskjell på et utbytte som er uten en motytelse.

Bård Vegar Solhjell (SV): Men NITH sprang jo ut av dei same eigarane. Det var jo skolar som i sum vart ein ny ting, og så kom den gevinsten. Den vart berre realisert frå dei same objekta. Så det er ikkje så openbert å forstå at funksjonane er totalt forskjellige – dersom eg får utfordre deg på det.

Nicolai H. Løvenskiold: Den verdiskapingen som vi som eiere har skapt gjennom de 15 årene, ønsket vi å sikre ved å gjøre det på denne måten. Jeg refererer til hva jeg innledningsvis sa. Vi hadde helt konkrete interesser for kjøp av Westerdals ved to anledninger, og vi ønsket å være sikre på at det vi gjør her, har en stor risiko – det ser vi ikke minst nå med denne mediedebatten, men vi ønsket å ta en del av den verdiskapingen og sikre den. Så det er både en del av kapitalen som har blitt skutt inn, betalt for kjøp og utvikling av skolene, og den verdiskapingen som har foregått gjennom 15 år.

Møtelederen: Jeg har to spørsmål til slutt, før vi avslutter dette, i forlengelsen av det som representanten Solhjell tok opp.

Når det er blitt gjort på den måten som det er gjort, sier departementet først, ifølge dere, at de oppfattet at dette var innenfor loven, og nå sier departementet at det var utenfor loven. Det har vi forstått veldig tydelig. Men hva er Løvenskiolds eller Hallbings kommentar – ikke til det at departementet nå sier noe annet, men mener dere at dere har beveget dere på kanten av loven, slik at departementet på en måte er blitt villedet i denne prosessen? Hva tror dere er grunnen til at de har forandret standpunkt?

Nicolai H. Løvenskiold: Vi mener at vi absolutt ikke har villedet departementet.

Møtelederen: Hva tror du er grunnen til at departementet har forandret standpunkt, i henhold til deg? Det er det jeg gjerne vil vite.

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg kan ikke spekulere i hvorfor departementet har endret standpunkt.

Møtelederen: Du har ingen mening om det?

Nicolai H. Løvenskiold: Det må statsråden i departementet selv gjøre rede for.

Møtelederen: Jeg forstår det, Løvenskiold, men jeg spør deg.

Nicolai H. Løvenskiold: Jeg har ingen meninger.

Møtelederen: Ok. Da registrerer vi at Løvenskiold ikke har noen meninger om det.

Vi hadde en sekvens her før dere kom, hvor sjefen for Lånekassen kom med veldig tydelige beskyldninger mot ditt selskap. Hun sa at elevene hadde opptrådt i god tro, mens dere ikke hadde gjort det som selskap; Anthon B Nilsen har ikke gjort det, sa sjefen for Lånekassen. Vi kan ikke avslutte denne høringen uten at du gis anledning til å kommentere en slik påstand.

Nicolai H. Løvenskiold: Først ønsker jeg å påpeke at dette er hendelser mellom 5 og 15 år tilbake i tid. Hun kom med en påstand om at det ikke er godkjente studier. Vi mente den gangen – og mener i dag – at med den godkjenningen som Westerdals hadde fra 1998, hadde man anledning til å starte film og tv, med godkjenningen fra 1998.

Møtelederen: Så det som sjefen for Lånekassen sa, mener du er bygd på sviktende grunnlag?

Nicolai H. Løvenskiold: Bakgrunnen for start av studiet var under eksisterende godkjenning fra 1998, og man startet film og tv først som en fordypning, og så ble det etter hvert en egen linje. Vi ser dog i dagens lys og med dagens øyne at skolen skulle vært langt mer proaktiv både i 2006 og 2009 overfor tilsynsmyndighetene. Det er meget beklagelig. Det er absolutt ikke godt nok. Men vi mener, helt klart, at det studiet ble startet under eksisterende god-

kjenning fra 1998. Det var et helt annet regime den gangen, også når det gjelder hvordan søknader og slikt ble sendt inn.

Møtelederen: Da er det ikke flere spørsmål.

Da er det slik at dere har anledning til å komme med kommentarer til slutt hvis dere ønsker det, hvis det er noe mer dere ønsker å si – vær så god.

Nicolai H. Løvenskiold: Komitéleder og medlemmer av komiteen. Takk for anledningen til å komme hit og belyse saken fra vår side.

Jeg vil avslutningsvis understreke at ABNU mener at transaksjonen som ble gjennomført ved etableringen av høyskolen Westerdals Oslo ACT, ikke representerer brudd på regelverket, og at eierne av ABNU ikke har foretatt noe uttak av kapital eller utbytte. Samtidig erkjenner jeg at det er gjort formelle feil ved Westerdals, noe jeg sterkt beklager. Det er ingen tvil om at dette kaster skygger over vårt langsiktige arbeid med å utvikle gode tilbud for fag og profesjonsutdanninger i Norge og Sverige.

Samtidig er jeg veldig stolt av skolene i ABNU, ikke minst Westerdals, som i dag er en flott høyskole med solide søkertall. I dag er det vel ca. tre søkere per studie-plass. Det er stor gjennomføringsgrad og gode resultater på studentbarometre. Jeg er også stolt av at en høy andel av studentene som uteksamineres ved skolen, får arbeid i relevante bransjer – bransjer som er i vekst, og som vil fortsette å vokse. Det sier sitt om den gode kvaliteten, både på lærere og studenter ved Westerdals Oslo ACT. Ikke minst av den grunn er jeg oppriktig lei meg for at forhold som ligger langt tilbake i tid, nå er blitt en stor belastning for studenter, ansatte og ledelsen.

Vi har i perioder absolutt ikke vært flinke nok til å tolke regelverket slik myndighetene mener det skal tolkes, eller til å dokumentere alle dialoger med de ulike tilsynsmyndigheter gjennom tidene. Det er mitt inntrykk at det i dag er et tydeligere regelverk enn for 10–15 år siden. Det er også mitt inntrykk at private utdanningsaktører som bransje er blitt mer profesjonelle.

Som avslutning håper jeg at Stortinget ved fremleggelse av forslag til ny lov om fag- og høyskoler ikke ser på enkelthendelser for 10–15 år siden, men at man er opptatt av at Norge behøver god kompetanse og ny kompetanse for å tilpasse seg en ny industriell hverdag etter oljen. I velferdsetaten trengs det både private, kommunale og statlige aktører til å tilby de tjenester samfunnet trenger, bl.a. utdanning. Vi ønsker å bidra, og vi mener at de tjenestene vil bli bedre og mer mangfoldige med en blanding av offentlige og private aktører i utdanningssektoren. Det forutsetter forutsigbarhet, et tydelig regelverk og et profesjonelt tilsynsapparat. Det forutsetter at vi som private aktører leverer kvalitet. Det er vårt ansvar. Tusen takk.

Møtelederen: Da sier vi hjertelig takk til Anthon B Nilsen ved Løvenskiold og Hallbing for det dere har bidratt til.

Da er denne delen av høringen ferdig. Vi ligger nå litt foran skjema. Jeg foreslår at vi begynner igjen kl. 11.50.

Høringen ble avbrutt kl. 11.23

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.50.

*Høring med tidligere kunnskapsminister
Kristin Halvorsen*

Møtelederen: Da er vi i henhold til oppsatt tid klare til å starte på nytt.

Vi går da videre i denne høringen, som altså handler om Anthon B Nilsen, Westerdals og forholdet til påstander om godkjenning og ikke godkjenning fra Kunnskapsdepartementet.

Kristin Halvorsen, vår tidligere kunnskapsminister, er på plass. Vi ønsker deg hjertelig velkommen.

Kristin Halvorsen: Takk for det.

Møtelederen: Du kommer alene.

Kristin Halvorsen: Ja.

Møtelederen: Jeg forstår det slik at du kjenner reglene her godt, så jeg bruker ikke tid på å repetere dem. Jeg bare minner om at du ikke skal si noe som er fortrolig eller hemmelig. Da må du opplyse om det, slik at vi eventuelt kan lukke høringen.

Du vet at du har 10 minutter til disposisjon. Da gir jeg ordet til deg.

Kristin Halvorsen: Tusen takk for å bli invitert, og tusen takk for å kunne få være med og belyse den saken som kontrollkomiteen nå behandler.

Jeg er altså tidligere kunnskapsminister og hadde ansvaret for barnehager, grunnopplæring og voksenopplæring fra 20. oktober 2009 til 16. oktober 2013. Etter endringer i regjeringen fikk jeg også ansvaret for forskning og høyere utdanning, fra 23. mars 2012 til 16. oktober 2013.

De problemstillingene som komiteen har varslet at denne høringen skal omhandle, dreier seg i hovedsak om hendelser som har skjedd etter min statsrådsperiode, men det kan hende at også jeg kan være med og belyse noe av dette.

Hvis jeg bare skal si noe generelt om Kunnskapsdepartementet først, så er det altså vårt eldste departement – det feiret 200-årsjubileum i 2014. Jeg kjenner det som et departement som er veldrevet, og som har jobbet systematisk med å forbedre sine egne rutiner for tilsyn og kontroll. Kunnskapsdepartementet har mange underliggende etater, flere enn andre departementer. Mitt inntrykk er at den måten man har arbeidet med tilsyn, kontroll og rapportering på, har dreid seg om – selvfølgelig – institusjonenes plikt til å rapportere korrekt, men også om risikoen for at det skulle være noen som ikke følger regelverket. Det er de to stikkordene.

Hvis jeg skulle si noe om utviklingen av privatskoler først – jeg tror det har interesse for saken – så er bil-

det når det gjelder privatskoler, både grunnskoler, videregående skoler og høyskoler, endret i løpet av, la oss si, de siste 10–15 årene. På grunnskole- og videregående skoleområdet skjedde det først og fremst etter den såkalte fri-skoleloven, som regjeringen Bondevik II og statsråd Kristin Clemet innførte, og som ga privatskoler rett til tilskudd hvis de oppfylte visse kriterier. Man gikk bort fra at det skulle være alternativ religion, alternativ pedagogikk eller alternativt livssyn. Det gjorde at man fikk AS-er på dette området.

Det ble fulgt opp fra departementets side på den måten at kontrollen med de private grunnskolene og videregående skolene ble flyttet fra fylkesmennene og til direktoratet i 2009. Meg bekjent er det ca. sju personer som jobber heltid med dette tilsynet nå. Det er kommet opp en del nye problemstillinger, som bl.a. dreier seg om den problemstillingen at statstilskudd skal komme studentene og elevene til gode, og at skoler som mottar slikt tilskudd, ikke kan gi utbytte eller overføre tilskuddet til eiere eller nærstående – for så vidt en parallell til denne problemstillingen.

På videregående skoleområdet førte det bl.a. til at det var tilsyn med flere Akademiet-skoler, og at direktoratet krevde tilbakebetaling fra flere Akademiet-skoler. Denne saken gikk vel så langt som til Oslo tingrett, hvor Kunnskapsdepartementet fikk medhold på alle punkter.

Dette er ikke direkte relevant for denne høringen, men på høyskoleområdet har det vært en – skal vi si – lignende utvikling. Private høyskoler har vært preget av stiftelsesformen når det gjelder eierskap, og da er det ikke lov å betale ut utbytte. Mange av de private høyskolene har vært innenfor kunst, dans – den typen skoler – bibelskoler osv.

Mitt inntrykk er at det man kanskje først og fremst har bekymret seg for i fortid, har vært: Har disse skolene god nok økonomi til å kunne drive gjennom hele skoleåret, slik at tilbudet til elevene og studentene ikke avbrytes, og slik at de kan fullføre den utdanningen de har begynt på? Etter hvert som problemstillingene med AS-er og mer innviklede konsernmodeller på området har oppstått, har også behovet for kontroll endret seg.

I det brevet som Røe Isaksen skrev til komiteen, av 10. november 2015, er det tre av tolv vedlegg som handler om saker som jeg har ansvaret for. Det er en e-post fra Anthon B Nilsen Utdanning AS til departementet, det er en e-post fra Riksrevisjonen til departementet, og det er et brev av 20. september til Riksrevisjonen fra departementet. Det dreier seg om at Riksrevisjonen varslet at man skulle gå inn og se på bl.a. privatskoler, og ba departementet om å sende over opplysninger om hvordan man jobbet med tilskuddet. Det er på en måte den første runden i Riksrevisjonens arbeid med Dokument 1. De rundene man har med Riksrevisjonen, er en vesentlig del av kontrollen med departementets virksomhet.

I det svarbrevet som da ble sendt, og som jeg har ansvaret for, går man gjennom på hvilken måte man kontrollerer de private høyskolene. Det er for det første gjennom felles dialogmøter med de private høyskolene, og så er det gjennom retningslinjene for tilskudd til private høyskoler – som også er omtalt i Riksrevisjonens rapport – som

trådte i kraft 1. januar 2005. Kunnskapsdepartementet varsler at de «har påbegynt en revidering av retningslinjene», og at det var planlagt ferdigstilt i 2014. Meg bekjent er ikke disse retningslinjene revidert.

Så er det en gjennomgang av hvordan man følger opp de tre private vitenskapelige høyskolene og de 20 private høyskolene som mottar tilskudd fra Kunnskapsdepartementet. Jeg trenger kanskje ikke å gå igjennom dette i detalj, men det er altså halvårlige rapporter, årlige rapporter og gjennomgang av institusjoner hvis man ser at det er noen grunn til uro på forskjellige punkter.

Jeg kan hoppe rett til oppfølgingen for 2013. Da gikk departementet systematisk igjennom dette og grupperte skolene i tre grupper, hvorav den ene hadde en høyere egenkapitalandel enn 30 pst. – det var gruppe 1. Gruppe 2 hadde en egenkapitalandel på 15–29 pst. Den lot man ligge, for de var verken i noen overskuddsposisjon eller i noen bekymringsfull situasjon. Så var det skolene i gruppe 3, som hadde en egenkapitalandel på under 15 pst., og som man var bekymret for.

Når det gjelder gruppe 1, altså de som kunne ha en egenkapital på over 30 pst., fulgte departementet opp med dialogmøter, bl.a. med Campus Kristiania, og varslet også at man planla å iverksette en særskilt oppfølging av Norges Informasjonsteknologiske Høgskole, Westerdals og NISS, som er under samme konsern, nemlig Anthon B Nilsen Utdanning AS. Dette ble varslet til Riksrevisjonen den 20. september.

I dette brevet er det også tatt opp en annen sak, som grenser inn mot problemstillingene i dag. Det handler om hvordan departementet fulgte opp Atlantis Medisinske Høgskole, som er en privat høyskole som ikke mottar stats-tilskudd, men der det kom opp en sak i 2012 om hvorvidt de hadde utbetalt utbytte, nemlig ved at de hadde brukt studentenes innbetaling til noe annet enn til det som dreier seg om kvalitet ved utdanningen, i strid med formålet. Meg bekjent har man ikke krevd tilbakebetaling fra Atlantis, men jeg tror det gjorde at man ble oppmerksom på problemstillingen rundt spørsmålet om studentenes egenbetaling og andre forhold ved private skoler, at man måtte være særlig årvåken med hensyn til at det gikk til kvalitet i studentenes utdanning.

Det var bl.a. bakgrunnen for at det også ble varslet og nedsatt en ekspertgruppe, som ble ledet av Marianne Andreassen, som nå er direktør i Lånekassen, og som har vært her tidligere i dag. Den ekspertgruppen fikk et mandat, som var at man skulle klargjøre innholdet i universitetenes, høyskolenes og fagskolenes bestemmelser om at statlig tilskudd og egenbetaling skal komme studentene til gode, og herunder utrede behovet for nødvendige presiseringer og endringer i regelverket osv. Dere er sikkert kjent med hva som er mandatet for det.

Så var det regjeringsskifte, og disse sakene har ikke jeg hatt noen sjanse til å følge opp, men jeg har gått igjennom og sett i Dokument 1 hvordan korrespondansen mellom Riksrevisjonen og departementet til syvende og sist endte. Det er fire merknader til Kunnskapsdepartementets arbeid i 2013, hvorav privatskolene er én av dem. Det er 13 av 17 departementer som får merknader i Dokument 1 som om-

handler budsjettåret 2013, og de forholdene som blir påpekt, vil jeg si er en viktig del av de tilbakemeldingene som departementene trenger for å kunne forbedre sine rutiner hele veien, men er ikke av noen særskilt alvorlighetsgrad.

Takk!

Møtelederen: Vi går til utspørringen – Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Takk for redegjørelsen.

Du nevnte Riksrevisjonens Dokument 1. Der skriver de om 2013 at de ser at det er en mangelfull oppfølging av tilskudd til private høyskoler og private fagskoler. Hvordan reagerte departementet på den første kommunikasjonen med Riksrevisjonen? Du sier at dere varslet en særskilt oppfølging den 20. september. Hva ligger i den særskilte oppfølgingen? Hva er annerledes med den særskilte oppfølgingen enn den alminnelige?

Kristin Halvorsen: Det vil være å gjennomgå de skolene spesielt som det varsles om i brevet til Riksrevisjonen, og som altså er min siste befatning med saken, for Riksrevisjonen svarer tilbake igjen, og så er det en dialog mellom departementet og Riksrevisjonen før deres endelige merknader i Dokument 1 blir ferdigstilt.

En særskilt oppfølging av Norges Informasjonsteknologiske Høgskole, Westerdals og NISS vil være å ta direkte kontakt med dem og gjennomgå forholdene ved disse tre skolene, som var i en fusjonsprosess på det tidspunktet.

Jette F. Christensen (A): Hva lå så videre i planleggingen etter å ha tatt kontakt med dem? Skisserte dere opp en langsiktig plan for hvordan den særskilte oppfølgingen ville se ut? Foreligger den skriftlig?

Kristin Halvorsen: Av de papirene som jeg har hatt tilgang til nå når jeg har forberedt meg til denne høringen, er omtalen i brevet til Riksrevisjonen det skriftlige jeg kan finne på dette. Men det vil være helt naturlig at man tar kontakt med skolene og legger et løp for hvordan det skal gjøres i ettertid.

Jette F. Christensen (A): Beklager om jeg virker veldig detaljorientert, men i denne saken er det forskjellen på små ord som har stor betydning. Derfor vil jeg bare spørre: Er det slik at dere varslet en særskilt gjennomgang og satte den i gang, eller bare varslet dere?

Kristin Halvorsen: Jeg vil si: At man svarer Riksrevisjonen, er kanskje noe av det mer alvorlige, selvfølgelig, for Riksrevisjonen er Stortingets organ. Å svare Riksrevisjonen og svare Stortinget er noe av det mest forpliktende departementene gjør. Så det var ingen tvil om at dette var noe som skulle følges opp.

Jette F. Christensen (A): Det har vært flere møter mellom ABN Utdanning og departementet både før og etter regjeringsskiftet. To av møtene foregikk mens du var kunnskapsminister. Ble du orientert om hva som skjedde på de

møtene? Ble det i de møtene varslet at det kom til å foregå en fusjon som kunne ende opp i et utbytte, eller det som Westerdals i dag ikke omtalte som et ulovlig utbytte på 100 mill. kr?

Kristin Halvorsen: Nei, jeg kan ikke huske at jeg verken var varslet om det eller at det var tema for de møtene. Jeg har sett det referatet som Onarheim har skrevet som et internt referat på deres side fra ett av disse møtene. Det er ingen ting i det korte, lille referatet som tilsier det – eller, det går i hvert fall ingen varselklokker hos meg i forhold til det som var på blokka. Og slik jeg forsto fra tidligere i høringen at de selv sa, var det på dette møtet i november 2013 at spørsmålet om gevinst var en sak som kom opp.

Jette F. Christensen (A): I den løpende behandlingen av saker i departementet er det noen ting som ministeren ikke har befattning med, men det å følge opp Stortingets vedtak og følge loven, burde man forvente er noe man vil befatte seg med og være løpende orientert om. Er det slik, hvis det hadde vært et møte som dreide seg om utbytte, som dreide seg om en mulig overtredelse av lovverket, at du som minister ville antatt og forventet at departementet orienterte deg om det?

Kristin Halvorsen: Jeg synes det er vanskelig å gi et tydelig svar på det, for det er klart at det er den høyskolen det dreier seg om, som har ansvaret for å henvende seg til departementet og få en godkjenning i ettertid på det. Det er ikke nødvendigvis slik at det blir en politisk sak selv om tjenestemenn i departementet har hatt møte med en privat-skole på denne måten. Det er vel litt etter skjønn hva som meldes fra embetsverket og videre opp til politisk ledelse. For eksempel er det at denne ekspertgruppen skulle nedsettes og mandatet for denne ekspertgruppen et typisk forhold som jeg selv var innblandet i. Jeg kan også se at jeg ble orientert om den saken som dreide seg om Atlantis Medisinske Høgskole og spørsmålet rundt hvorvidt det hadde blitt tatt utbytte der eller ikke, og om det var i strid med regelverket. Men jeg vil si at det er litt opp til skjønn hvilke saker som går videre opp til politisk ledelse og ikke.

Jette F. Christensen (A): Men det er å forvente at det skjønnet vil ta høyde for at tema som dreier seg om eventuelle lovbrudd, vil tilfalle ministeren?

Kristin Halvorsen: Jeg tror ikke jeg har noe mer å tilføye på det, for det dreier seg om forhold etter at jeg gikk av, og det kan være håndtert på litt forskjellig måte.

Jette F. Christensen (A): Tidligere i dag har vi hatt Lånekassen inne. Vi har også hatt ABN Utdanning og Westerdals inne. Lånekassen beskrev en situasjon for oss der de sa at Westerdals ikke handlet i god tro når de kategorisk lurte Lånekassen over mange år, der de ba sine egne studenter om å lure Lånekassen over mange år, ved å oppgi feil informasjon. Lånekassen sa at dette skjedde selv om en fulgte lovverket, at tilsynet som var da, ble fulgt. Likevel ble Lånekassen rundlurt av Westerdals. Hvordan kunne

det skje ut fra det rammeverket og de lover og regler som da fantes?

Kristin Halvorsen: Dette er forhold som er anmeldt til Økokrim, og der Kunnskapsdepartementet har bedt om tilbakebetaling. Jeg synes egentlig at direktøren i Lånekassen ga en veldig god redegjørelse for forholdet mellom Lånekassen og studiestedene generelt sett, men også Westerdals spesielt, tidligere i dag, den plikten som skolene har til å gi korrekte opplysninger, og på hvilken måte Lånekassen, og for så vidt andre, skal innrette sin kontroll ut fra hvor risikoen er.

Hvis det også er sånn at skolen har, skal vi si, organisert studentenes søknader til Lånekassen og tatt ansvaret for at de skulle søke under en godkjent studieretning, har de på en organisert måte visst hva de holdt på med, etter min oppfatning. Da er vi på en måte utenom det det er mulig for Lånekassen eller et departement å finne ut av ved et vanlig tilsyn, og egentlig er det en sak som det er riktig at politiet ser på.

Møtelederen: Da går vi videre – til Høyre og Erik Skutle.

Erik Skutle (H): Løvenskiold sa tidligere i høringen i dag at de ikke fikk noen gule eller røde kort på noe tidspunkt fra Kunnskapsdepartementet. Min foreløpige konklusjon er at det ikke er departementets oppgave å gi røde eller gule kort underveis. De skal kontrollere i etterkant. Kan du si deg enig i den beskrivelsen?

Kristin Halvorsen: Ja, det er helt i tråd med min oppfatning av hvordan det må være, for det kan ikke være sånn at man føler at det at man har nevnt et forhold i et møte med et departement, er en indirekte godkjenning – at det er vanlig framgangsmåte, med så mange saker som et departement til enhver tid har å holde orden på.

Men det er klart at det alle som driver private skoler er veldig oppmerksomme på, og som de har plikt til å være oppmerksomme på, er at statstilskuddet skal komme studentene og elevene til gode. Og det er ingen som har drevet AS-er innenfor privatskoler, som ikke har vært oppmerksomme på at spørsmålene rundt utbytte eller transaksjoner med nærstående er et vesentlig punkt. Hele oppmerksomheten rundt saken med Akademiet, f.eks., fikk mye publisitet, og også saken rundt Atlantis.

Erik Skutle (H): Så det at Westerdals eller Anthon B Nilsen ikke opplever at departementet protesterte eller hadde innsigelser, kan ikke tolkes som noen form for godkjenning?

Kristin Halvorsen: Nei.

Erik Skutle (H): Jeg lurte på om disse møtene som fant sted i oktober 2012 og april 2013, var noe som foregikk på embetsnivå, og som politisk ledelse ikke var orientert om eller involvert i?

Kristin Halvorsen: Nei. Jeg har ikke kjent til disse møtene, og ikke de som jeg har kontaktet i politisk ledelse, heller.

Erik Skutle (H): Og det er riktig å gjøre det på den måten, ikke sant, også med det vi vet i dag? Det er ikke slik at den typen saker nødvendigvis skal opp på politisk nivå?

Kristin Halvorsen: Nei, det er det heller ikke.

Erik Skutle (H): I 2011 foretok departementet en undersøkelse av Westerdals – om de mottok statsstøtte for ikke-godkjente linjer, altså det som Kunnskapsdepartementet i dag har avdekket. Kjente du til den undersøkelsen? Vet du eventuelt hvorfor den ikke avdekket det vi i dag vet?

Kristin Halvorsen: Nei, jeg er ikke helt sikker på hvordan dette skjedde, men Westerdals har jo dels fått godkjenning under privatskoleloven – eller friskoleloven – fordi det var en videregående utdanning og en voksenopplæringsutdanning. Dermed var de også godkjent som voksenopplæringsinstitusjon.

Og så var jo hele prosessen rundt dette med at de ble en høyskole og kunne tilby bachelorutdanning. Jeg vet ikke helt hvilket lovverk man i tilfelle undersøkte for i 2011, men jeg kan ikke huske at jeg har vært inne i noen spesielle problemstillinger rundt akkurat det spørsmålet.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner.

Riksrevisjonen hadde jo en anbefaling om at man skulle følge opp dette selskapet særskilt fordi de hadde en kapitalstruktur som var litt annerledes enn andre, tilsvarende type selskaper. Dette var varslet igangsatt i september 2013. Var det en avgjørelse som ble tatt på embetsnivå – det var ikke politisk ledelse som tok den avgjørelsen? Eller var det politisk ledelse som gikk aktivt inn og sa: Her går vi inn med en særskilt oppfølging?

Kristin Halvorsen: Nei, slik jeg kan erindre saken, var dette et initiativ som ble tatt på embetsnivå, og som var helt betimelig. Spørsmålet i forbindelse med rapporteringen til Riksrevisjonen, som jeg selv var involvert i, dreide seg om den ekspertgruppen som skulle nedsettes, og hva som var deres mandat. Men den ekspertgruppen ble jo opprettet fordi dette var problemstillinger rundt hvordan AS-er og konsernmodeller skulle håndteres. Så problemstillingen var kjent.

Erik Skutle (H): Et siste, kort spørsmål: Har jeg forstått det riktig hvis kontrollen og tilsynet med de private skolene stort sett har foregått på embetsnivå, og at politisk ledelse ikke nødvendigvis har trengt å interessere seg spesielt mye for det, fordi systemet med tillit og rapportering har fungert greit? Eller vil du si at politisk ledelse har vært mye involvert i kontroll og tilsyn?

Kristin Halvorsen: Jeg vil vel si at denne typen spørsmål jo er av de løpende oppgavene i et departement som

i stor grad er drevet av embetsverket, men der politisk ledelse blir konsultert eller informert når det er større spørsmål. For eksempel ble jeg informert om den saken som jeg nevnte om Akademiet og kravet om tilbakebetaling. Den var det Utdanningsdirektoratet som hadde gått igjennom, for det var jo en videregående skole. Og jeg ble informert om Atlantis-saken, som dreide seg om en skole som ikke mottok statstilskudd, men der det var spørsmål om hvor studentenes innbetalinger hadde gått.

Erik Skutle (H): Men det er jo saker der det de facto er avdekket avvik, ikke sant? Man blir ikke nødvendigvis løpende orientert om saker som ikke ...

Kristin Halvorsen: Med Atlantis var det ikke de facto avklart hva som var forholdene, det var en sak som jeg ble orientert om.

Møtelederen: Da er det Helge Thorheim, fra Fremskrittspartiet.

Helge Thorheim (FrP): Ble du som statsråd gjort kjent med at Anthon B Nilsens selskaper var i ferd med å bli solgt/fusjonert?

Kristin Halvorsen: Jeg kan ikke huske at vi hadde spørsmål rundt den fusjonen til behandling. Det er for så vidt ikke saken her, heller. Det kan være gode grunner til at det var fornuftig at disse tre skolene ble slått sammen til ett utdanningsmiljø. Det det først og fremst dreier seg om her, er jo spørsmålet om gevinsten og hvordan det er håndtert.

Helge Thorheim (FrP): Men selve fusjonen ble behandlet politisk, var det slik?

Kristin Halvorsen: Nei, selve den fusjonen er jo et forhold som de – skolene og Anthon B Nilsen – selv bestemmer over. Det var deres initiativ og noe som vi for så vidt ikke nødvendigvis skulle ha noen politisk oppfatning om. Om den foregikk korrekt, og om eventuelle spørsmål om gevinst ble håndtert korrekt, er et annet spørsmål.

Helge Thorheim (FrP): Ja, men du var ikke involvert i noen diskusjoner om dette?

Kristin Halvorsen: Jeg oppfatter ikke at jeg som kunnskapsminister på dette tidspunktet skulle ha noen særlig mening om hvorvidt dette var tre skoler som det var fornuftig å fusjonere. Hvis eierne av de tre skolene fant ut at det var fornuftig å fusjonere, kan det ha vært gode grunner til det. Det viktigste her er jo at statstilskudd og studentenes egenbetaling kommer studentene til gode, og at de har godkjente studier og god kvalitet gjennom kontrollen til NOKUT.

Helge Thorheim (FrP): Apropos kontroll ser jeg at i Dokument 1 for 2012–2013 skriver Riksrevisjonen følgende:

«Riksrevisjonen har kontrollert tilskudd forvaltet av

Utdanningsdirektoratet i flere år, og var i Dokument 1 (2011–2012) kritisk til om den tilsynsaktiviteten det var lagt opp til var tilstrekkelig for å sikre at de private skolene fulgte *lov om private skolar med til rett til statstilskot av 4. juli 2003 nr. 84* (privatskolelova).»

Så sier de litt senere her:

«I 2011 er det gjennomført en oppfølgingsrevisjon av tilskudd til private skoler i utlandet med rett til statstilskudd.»

Og litt lenger nede:

«Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved om tilsyn med de private skolene har tilfredsstillende innhold og omfang. Etter Kunnskapsdepartementets oppfatning har Utdanningsdirektoratet opprettet et forsvarlig system for tilsynsvirksomheten med private skoler.»

Jeg antar at det er statsråden som svarer tilbake til Riksrevisjonen at det har man. Kan du huske om det ble fokusert på noe spesielt da, og at man ettersjekket: «Jo, vi gjør sånn og sånn for å ha tilsyn med disse, og vi kan gå god for at man har et forsvarlig system.»?

Kristin Halvorsen: Dette gjelder jo de skolene som Utdanningsdirektoratet har ansvaret for å ha tilsyn med, og det er grunnskoler og videregående skoler, ikke høyskolene. Så dette dreide seg om kontrollvirksomheten fra Utdanningsdirektoratet, som det var mye oppmerksomhet rundt, fordi det hadde kommet nye AS-er inn på dette området, både Akademiet, Bauer-skolene osv. Det var høy politisk oppmerksomhet rundt at de private grunnskolen og videregående skolene og de nye aktørene som kom inn der, ikke skulle kunne ta utbytte, og det var også bakgrunnen for at det ble avdekket og krevd tilbake penger på det området. Det var et område som det var politisk oppmerksomhet rundt, og som det ble systematisk satsset på å bygge opp. Men de private høyskolene har vært kontrollert på en annen måte, og bildet når det gjelder eierkonstruksjonene der, var også litt annerledes.

Helge Thorheim (FrP): Men diskuterte dere høyskolene i samme slengen som dere diskuterte de andre skolene, vedrørende tilsyn?

Kristin Halvorsen: Det er over 300 private grunn- og videregående skoler, som til sammen får ca. 4 mrd. kr i statsstøtte. Å få opp et system der Utdanningsdirektoratet, som altså fikk over denne kontrollvirksomheten fra fylkesmennene i 2009, var – hva skal jeg si – rustet til å kunne gå inn i det som var problemstillinger rundt AS-er, var et stort område. På høyskoleområdet er det så vidt jeg husker et mye mindre antall skoler, la oss si en tiendedel, og det er skoler som man har jevnlig dialog med, som er innkalt til dialogmøter med departementet hvert eneste år, som man får halvårsrapporter og årsrapporter fra, og departementet har mye tettere, direkte kontakt. Så det er litt forskjell i både omfang og problemstillinger rundt oppfølging av de private høyskolene.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Gerd Eli Berge.

Gerd Eli Berge (Sp): Ja, takk.

Det har vore ein del rundt dette med møte og godkjenning i 2013, som var etter di tid, men det er møte som har vore mellom Anton B Nilsen Utdanning og departementet, og dette er møte som er utan referat. Er det den vanlege prosedyren, at det ikkje blir skrive referat frå slike møte?

Kristin Halvorsen: Det er vel litt varierende med hensyn til hva slags type møter det er. Det er ikke nødvendigvis referat, men det kan være kanskje noen problemstillinger hvis det er noe spesielt som skal følges opp. Men det er helt vanlig at man kan ha møter med f.eks. en organisasjon eller en privatskole uten at det blir skrevet et formelt referat fra møtene.

Gerd Eli Berge (Sp): Men det som òg er hevda, er altså at ein oppfatta signal frå departementet nærmast som ei godkjenning – som òg var nemnt her – og at når departementet ikkje seier noko, så er det ok. Er det ein vanleg prosedyre?

Kristin Halvorsen: Nei. Det er veldig klart at hvis man skal ha godkjenning, så må man henvende seg skriftlig til departementet i ettertidd.

Gerd Eli Berge (Sp): Takk for det. Så til noko litt anna, når det gjeld Lånekassen: Var du i di tid som statsråd klar over korleis systemet med godkjenning av lånesøknader var med tanke på samarbeid mellom Lånekassen, NOKUT, Utdanningsdirektoratet når det gjeld arbeidsoppgåver knytte til å sjå på rett til utbetaling av stipend og lån? Me kjenner jo denne saka, der det har blitt utbetalt til linjer som ikkje er godkjende. Kva med samarbeidet over der – slik at Lånekassen er heilt oppdatert på kva som er godkjent?

Kristin Halvorsen: Det er jo veldig klar prosedyre på hvordan man får godkjent en institusjon og et studietilbud, og det ligger ikke til Lånekassen å kontrollere akkurat den saken. Lånekassen har tydeligvis lurt på ting rundt denne skolen på noen tidspunkter. Utdanningsdirektoratet har kanskje også gjort det, og Kunnskapsdepartementet har lurt på ting, men man har ikke hatt noen rutine på hvordan man snakker sammen på tvers hvis man har noen spørsmål. Det kan jo tenkes at hvis man hadde mer rutine på at man snakket sammen på tvers, at summen av de opplysningene man da satt på, hadde gjort at en tidligere hadde begynt å ettergå særlig dette med at man fikk tilskudd og søkte Lånekassen for studieretninger som ikke var godkjent.

Gerd Eli Berge (Sp): Det betyr at du aldri fekk noko tips om at det var ein del uklarheit, ulovlegheit, under dette forholdet, at det blei søkt på linjer ...

Kristin Halvorsen: Nei. Det som akkurat det spørsmålet dreier seg om, har jo ikke uklarheter i det hele tatt. Her virker det absolutt som om Westerdals har visst at de ikke hadde godkjent for «Film og TV» og derfor organiserte søknadene til Lånekassen slik at de kunne regnes

som «Tekstforfatter», eller gå inn under tekstforfattertilbudet.

Møtelederen: Bård Vegar Solhjell.

Bård Vegar Solhjell (SV): Takk for det, leiar.

Tidlegare i dag fekk vi høyre Lånekassens direktør – som du sjølv refererte til – og i den delen av saka her, som går nokre år tilbake i tid, og dreier seg om Westerdals, har vi i realiteten å gjere med ein skule som har lurt Lånekassen til å utbetale støtte til sine studentar basert på tilbod som dei ikkje hadde godkjenning til, og i realiteten då òg lurt sine egne studentar. Dei gjorde det òg klart at dei ikkje rapporterte det til departementet, men eg kunne likevel tenkje meg å spørje: Kva reaksjon har du og kva refleksjonar gjer du deg med omsyn til at ein skule på den måten har gjeve uriktige opplysningar og eigentleg lurt både Lånekassen og studentane?

Kristin Halvorsen: Jeg må si jeg undrer meg veldig over at en skole som er så velrenommert som Westerdals er, og med et studietilbud som er så attraktivt for studentene som det også har vært, ikke har sørget for at man har hatt tilstrekkelig godkjenning for det studietilbudet, og at man også tydeligvis på en måte har organisert hvordan man skulle komme rundt at man ikke har en sånn godkjenning.

Jeg la merke til at Marianne Andreassen sa at det var mangel på interne rutiner hos dem. Det er ekstremt tydelig at studiestedene har plikt til å rapportere korrekt både til Lånekassen, til departementet og til alle andre myndigheter.

Jeg syns det er veldig trist, det er mange studenter som har gått der opp gjennom tiden. Mitt første spørsmål da denne saken kom opp igjen, var: Har de en godkjent utdanning? En ting er om de har betalt for mye i studiepenge, men har de gått på en linje som ikke har vært tilstrekkelig, har de kastet bort tre år og egentlig sitter der med et papir som ikke er noe verdt? Men det skjønner jeg er et avklart spørsmål. Så mitt inntrykk er jo at de har – ja, det kan jeg jo ikke si noe om, men mitt inntrykk er at kvaliteten på det studietilbudet har vært godt. Det er nesten uforklarlig i ettertid at man bevisst har lagt opp til å sluse et sånt studietilbud inn under en annen hatt, og ikke bare det, men også gjentatt det samme for andre studietilbud senere.

Bård Vegar Solhjell (SV): Den andre delen av denne saka her dreier seg om ein transaksjon som vart gjennomført i forbindelse med ei samanslåing, altså der ein gjennomførte ei gevinstrealisering i forbindelse med det, og etter dialog med departementet hevdar ein oppfatta eller oppfatta ein hadde «go» for. I ettertid er det no klart at departementet meiner det var i strid med lova. Då er mitt spørsmål – og igjen ein refleksjon rundt det: Kan det vere grunnlag for at ein bør sjå nærmare på presiseringa i lovverket, som gjer det heilt klart at ein ikkje kan gjennomføre den typen transaksjonar, gitt at no departementet sjølv meiner at det ikkje var i tråd med lova?

Kristin Halvorsen: Jeg synes vel egentlig at det er klart, altså at prinsippet er klart: Man får ikke godkjent i forkant, man får eventuelt godkjent i etterkant. Nå har jeg kanskje lest anbefalingene fra dette ekspertutvalget som Marianne Andreassen ledet med akkurat de brillene på, men det er foreslått diverse ting der som gjelder både klargjøring av regelverk og tilsyn med private høyskoler, for å sikre at man er oppdatert når det gjelder de problemstillingene som kommer når vi snakker om AS og kanskje konsernmodeller på høyskoleområdet. Vi er på en måte over i noen regelverk og logikker som private høyskoler eller private skoler i Norge historisk sett ikke har vært dominert av.

Bård Vegar Solhjell (SV): Takk.

Møtelederen: Da er vi ferdig med den delen av utspørringen og går over til oppsummerende spørsmål – først Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Jeg forstår at departementet gir ettergodkjenning. Men er det ikke veldig spesielt å ha et system som er sånn at man får beskjed om et potensielt lovbrudd, fire treffpunkter, og likevel skjer det – det blir ikke oppdaget? Informasjonen er der, men man oppdager ikke at man har den informasjonen, og så kommer reaksjonen i ettertid. Jeg forstår at dette er noe som har skjedd etter din tid, men ville ikke du forventet å bli orientert om en sånn type prosess? Du nevnte noen saker der du ble direkte orientert. Ville du som statsråd ha forventet å bli orientert hvis man mistenker at et lovbrudd er på trappene?

Kristin Halvorsen: Jeg synes det er for bombastisk å si at departementet hadde fire treffpunkter hvor de ble varslet om et potensielt lovbrudd, for det er ingen av de møtene som skjedde i den tiden jeg hadde ansvaret, som skulle tilsi at det var den typen problemstillinger her. Og det også er helt lovlig for private høyskoler å tenke fusjon. Hvis det var spørsmål om gevinst, skjønner jeg at det har vært tema i hvert fall på det møtet som var i november 2013. Men det er ikke mulig å se hvor dypt man har gått inn i den materien. Jeg ser at det er noen foiler osv., men det er ikke sånn at en privat skole kan komme og mumle litt om en mulig gevinst, og hvis ingen byråkrater roper opp med en eneste gang, har de fått godkjenning. Man har altså plikt til å sjekke lovligheten i det man holder på med, i ettertid. For det er eierne her som må ha ansvaret for det de foretar seg.

Jette F. Christensen (A): Jeg forstår at de ikke får godkjenning, men ville det vært naturlig å gi beskjed til statsråden?

Kristin Halvorsen: Jeg vet ikke på hvilket tidspunkt det i tilfelle var naturlig å gi beskjed til statsråden.

Møtelederen: Erik Skutle.

Erik Skutle (H): Jeg skal stille litt de samme spørsmålene, så jeg må bare beklage at det blir gjentakelser til det

kjedsommelige. Men dette er helt i kjernen av det vi skal undersøke, så vi er nødt til å være helt presise.

Det at departementet ikke har protestert under disse sonderingsmøtene og i etterkant kommer til at de mener at transaksjonene ikke er lovlige, er det den formelt riktige måten å gjøre det på? Er det en helt kurant måte å gjøre det på? Det er ikke noe oppsiktsvekkende at de har latt være å protestere, for så å komme til den konklusjonen de har kommet til, i etterkant?

Kristin Halvorsen: Nei, jeg vet jo ikke hva som har skjedd i dialogen på disse møtene, særlig de to siste møtene, da dette tydeligvis har vært problemstillingen. Men jeg tipper at de hele veien har fått beskjed om at disse møtene er av en orienterende karakter for å fortelle hva de holder på med. Og hvis det er spørsmål som man skal ha godkjenning til, må det skje skriftlig og i etterkant. Det står også i et av brevene fra departementet, så vidt jeg har sett.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner.

Så et siste spørsmål: Du nevnte i stad at beskjeden til Riksrevisjonen i september 2013 om at dette vil bli fulgt opp særskilt, var en beslutning som ble tatt på embetsnivå. Men var det noe som politisk ledelse i det hele tatt ble varslet om, eller er det noe som embetsverket rutinemessig gjør uten at politisk ledelse blir orientert?

Kristin Halvorsen: Nei, det vi ble varslet om, og som det er høy oppmerksomhet rundt i et departement, er hva Riksrevisjonen ønsker å spørre oss om. Det var utgangspunktet for det brevet som gikk 20. september, at vi hadde fått en e-post fra Riksrevisjonen der de ba om en redegjørelse fra departementet om hvordan man jobbet med tilsyn med private skoler. Det er det oppmerksomhet om. Så at det går et svar fra departementet, er det oppmerksomhet om, også på politisk ledelse, og om de forholdene som bl.a. gikk rundt spørsmålet om denne ekspertkomiteen, og hvordan man skulle legge opp tilsynet. Det var helt opplagt en politisk sak.

Så ser ikke jeg i ettertid noe skriftlig rundt hvordan man var orientert eller ikke på det spørsmålet som dreier seg om en særskilt gjennomgang av disse tre skolene som vi nå diskuterer. Jeg vil tippe at man har omtalt det som en problemstilling fordi det var med på å understreke hvor viktig det var å få mer klarhet og kontroll på regelverket rundt de private skolene. For øvrig vil det være, rutinemessig, noe som departementets embetsverk tar seg av.

Erik Skutle (H): Jeg skjønner. Så med andre ord kan du ikke erindre at du ble orientert om at det ville gå et svar til Riksrevisjonen om at man ville følge opp disse særskilt?

Kristin Halvorsen: At Riksrevisjonen skulle svares, og at Riksrevisjonen hadde henvendt seg, var jeg fullt klar over, og at dette ekspertutvalget skulle settes ned. Akkurat hvordan politisk ledelse var involvert i spørsmålet om særskilt gjennomgang av disse tre skolene, kan jeg ikke erindre.

Erik Skutle (H): Det er greit – takk.

Tom E. B. Holthe (FrP): I 2012 vurderte Riksrevisjonen å starte undersøkelse av de private institusjonene. Man vurderer nok ikke det bare for å gå inn og kontrollere, men fordi det foreligger mistanke om at noe har foregått som ikke burde foregå. Det var heller ikke politisk ukjent i og med at daværende statssekretær Kyrre Lekve imøteså en sånn undersøkelse.

Mitt spørsmål er derfor: Signalene er ganske tydelige fra Riksrevisjonen. Gikk departementet på noen som helst måte inn og gjorde noen egne undersøkelser med tanke på støtte til private institusjoner osv., om alt foregikk som det skulle, etter boken?

Kristin Halvorsen: Nå er det ikke nødvendigvis sånn at Riksrevisjonen har mistanke om at det er misligheter – f.eks. – selv om de understreker behov for bedre kontroll på et område. De er jo opptatt av å forhindre at den typen forhold kan oppstå, så deres perspektiv vil vel typisk være å si at her er det behov for forsterket kontroll og rapportering eller tilsyn.

Det som dreide seg om Atlantis, var en problemstilling som gikk midt inn i det, og som vi fra politisk ledelse så at aktualiserte spørsmålet om hvordan man fulgte opp de private institusjonene. Det ble fulgt opp med denne ekspertgruppen som ble nedsatt. Så det var oppmerksomhet rundt at det kunne være behov for å se nærmere på de private institusjonene.

Møtelederen: Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): Takk for at jeg får et siste oppfølgingsspørsmål.

Du sa at det er ikke sånn at en privat høyskole kunne mumle noe om en sammenslåing eller gevinst, og så betyr det at man får godkjenning hvis ikke noen trykker på den røde knappen – det skjønner jeg. Men her er det ikke snakk om mumling heller, her er det snakk om at departementet med enhver tydelighet både muntlig og skriftlig fikk presentert alle detaljer i transaksjonen, derunder at den også ville utløse en gevinst for eieren. Dette skjedde ikke mens du satt i stolen. Men hvis den typen informasjon hadde kommet til departementet da du satt i stolen, ville ikke du forvente å få vite det da?

Kristin Halvorsen: Jeg synes det er vanskelig å vite helt hva som har kommet fram av spørsmål i de møtene som har vært mellom departementet og Anthon B Nilsen AS, så jeg har ikke lyst til å kommentere det noe nærmere, fordi det er vanskelig å se hvilken tydelighet som lå i de signalene om gevinst som de snakket om her.

Møtelederen: Da er utspørringen slutt, og da er det opp til deg, Kristin Halvorsen, om du vil si noe mer til slutt, eller hvis det er noe som er usagt.

Kristin Halvorsen: Nei, jeg tror vel egentlig at jeg har fått bidra med det jeg kan bidra med for å belyse saken. Og

så har jeg tidligere selv vært medlem av denne komiteen, så jeg vet absolutt godt og har stor forståelse for hvordan man må stille spørsmål.

Møtelederen: Da sier vi takk for det. Da er denne delen av utspørringa slutt. Vi trenger 20 minutters pause – til kl. 13.

Høringen ble avbrutt kl. 12.40.

Høringen ble gjenopptatt kl. 13.00.

Høring med kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen

Møtelederen: Da fortsetter vi høringen, og går løs på den siste avdelingen slik det er lagt opp fra komiteens side.

Vi ønsker vår kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen hjertelig velkommen – og også Espen Aasen, som er assisterende departementsråd i departementet.

Dere kjenner reglene, så jeg nevner ikke dem. Dere kan dette godt, så da går vi rett på.

Jeg gir ordet til statsråd Røe Isaksen – vær så god.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Tusen takk for det, leder og komité.

Jeg vil først begynne med å takke komiteen for å belyse en viktig sak. Det er en prinsipielt viktig sak fordi den handler om hvordan vi kan sikre at pengene vi bruker på utdanning, kommer studentene til gode.

Det er tre ting jeg vil slå fast allerede nå: For det første, denne saken viser at det offentlige tilsynssystemet ikke har vært godt nok over lang tid, også når jeg har vært statsråd. For det andre, i min tid som statsråd er det saker vi burde ha fulgt opp bedre. Oppfølgingen har tatt for lang tid, og de riktige spørsmålene ble ikke stilt tidlig nok, og for det tredje, dette trekker vi lærdom av. Vi er i gang med å utvikle våre interne rutiner og tilsynssystemet for å følge opp de private høyskolene på en bedre måte – det skal jeg komme tilbake til.

Dagens Næringsliv har gjennom grundig journalistisk arbeid avdekket en rekke kritikkverdige forhold ved konsernet Anthon B Nilsen Utdanning AS. Kunnskapsdepartementet har også gjort grundige undersøkelser i saken. Undersøkelsene viser at tidligere Westerdals School of Communication har gitt uriktig informasjon til Kunnskapsdepartementet, til Lånekassen og til Utdanningsdirektoratet og fått økonomisk gevinst av dette. Skolen har, slik vi vurderer det, begått flere lovbrudd og kritikkverdige handlinger, og jeg vil nå gå gjennom alle disse sakene.

Fra 2002 til 2012 ga tidligere Westerdals School of Communication et tilbud innen film og tv uten å ha godkjenning for det. Skolen ga uriktige opplysninger, slik at de fikk statstilskudd for elevene ved film og tv og to andre studietilbud. Vi ser veldig alvorlig på dette og har foreløpig varslet krav om tilbakebetaling av 35 mill. kr. Vi har også anmeldt forholdene til Økokrim.

I samme periode tok skolen mer skolepenger fra elevene

ne enn den hadde lov til. Skolen har aktivt gitt feil informasjon til Lånekassen, slik at elevene ved flere studietilbud fikk utdanningsstøtte de ikke hadde rett til. Vi har anmeldt også dette til Økokrim og har varslet krav om erstatning på 21 mill. kr.

Konsernet har slik vi vurderer det, gjennomført en transaksjon i forbindelse med fusjonen, som er i strid med lovens krav om at pengene skal komme studentene til gode.

Som vi har hørt i løpet av denne dagen, har det vært flere møter mellom departementet og Anthon B Nilsen. I desember 2013 var det et møte mellom Anthon B Nilsen og embetsverket, hvor konsernet orienterte om en planlagt fusjon mellom Westerdals, NISS høyskole og Norges Informasjonsteknologiske Høgskole. De tre skulle bli Westerdals Oslo ACT. I dette møtet orienterte Anthon B Nilsen om hvordan fusjonen og etableringen av Westerdals Oslo ACT var tenkt gjennomført. De presenterte en komplisert transaksjon og la det frem som en måte å gjennomføre sammenslåingen på som var i tråd med lovverket. På det møtet var det ingen fra Kunnskapsdepartementet som vurderte at dette var ulovlig. Derfor ble ikke dette fulgt opp med ytterligere spørsmål fra vår side. Ikke å forfølge dette nærmere da fikk følgefeil, for da vi fikk informasjon om transaksjonen i rapporteringen fra 2014, stilte vi heller ikke flere spørsmål. Vi vurderte det som naturlig å følge opp fusjonen etter at prosessen var avsluttet og rapporteringen kom i 2015, altså etterskuddsvis kontroll, slik som er vanlig rutine i departementet.

Kunnskapsdepartementet legger vekt på dialog med aktørene i sektoren, men det er et viktig prinsipp i forvaltningen at saksbehandlingen skjer skriftlig. Kunnskapsdepartementet skal orienteres om, men ikke godkjenne verken fusjoner eller transaksjoner. Derfor sa Kunnskapsdepartementets representanter i møtet at dersom konsernet hadde spørsmål om departementets syn på måten de planla å gjennomføre fusjonen på, måtte departementet få en skriftlig henvendelse. Det kom ingen skriftlig henvendelse.

Det er selskapets ansvar å følge loven, men departementet gjorde den gangen ikke en grundig nok vurdering av fremgangsmåten som ble valgt for fusjonen og transaksjonen. Vi burde allerede da ha stilt enda flere spørsmål om transaksjonene og måten fusjonen var tenkt gjennomført på. Oppfølgingen har også tatt for lang tid. Denne saken viser at det er begått en rekke lovbrudd som først etter flere år har blitt avdekket av departementet. Vår oppfølging av de private høyskolene skjer i etterkant. Den er basert på årsrapporteringene og årsregnskapene og eventuell ytterligere rapportering fra skolene.

Da jeg tiltrådte i oktober 2013, var jeg ikke kjent med at departementet i september samme år hadde skrevet til Riksrevisjonen og orientert om at Kunnskapsdepartementet planla en særskilt oppfølging av NITH, NISS, Westerdals og flere andre private høyskoler, fordi disse hadde bygd opp betydelig egenkapital.

I mars 2014 sendte vi et brev til Riksrevisjonen hvor vi opplyste at vi ville følge opp disse skolene i den ordinære rapporteringen.

Alle beslutninger i departementet er mitt ansvar som statsråd. Samtidig er det viktig å presisere at den særskilte

oppfølgingen som ble varslet i oktober 2013, skulle handle om høy egenkapital, ikke om fusjonen som ble gjennomført i 2014, eller transaksjonen som vi ble kjent med senhøstes 2013.

Transaksjonen og fusjonen av de tre høyskolene som ble til Westerdals Oslo ACT, ble fulgt opp gjennom våre ordinære rutiner. Men som jeg sa tidligere, denne oppfølgingen var ikke god nok.

Komiteen har spurt om hva departementet gjorde for å rette opp de kritikkverdige forholdene som Riksrevisjonen påpekte i revisjonen for 2013. Vi har sett alvorlig på Riksrevisjonens generelle merknader om for svak styring og oppfølging av tilskudd til private høyskoler. Departementet har aktivt fulgt opp med ulike tiltak. Vi har bl.a. fått et bedre system for oppfølging, kontroll og analyse av høyskolene, og mer omfattende rapportering av transaksjoner med nærstående. Vi etablerer nå en ny tilsynsenhet i departementet, og vi vil vurdere å legge denne tilsynsenheten utenfor departementet, slik som Andreassen-utvalget har foreslått. Men det er viktig å understreke at Riksrevisjonen ikke har tatt opp fusjonene og transaksjonene. Riksrevisjonen nevner heller ikke høyskolene som ble til Westerdals Oslo ACT, rapporteringen til Stortinget i Dokument 1 for 2014–2015 som ble lagt frem i oktober 2014.

Denne saken viser at regelverket for å følge opp de private høyskolene ikke er godt nok. Det mente også Andreassen-utvalget, som ble nedsatt av den rød-grønne regjeringen, og som vi ba om å fortsette sitt arbeid. I desember 2014 kom gruppen med anbefalinger om hvordan regelverket kan bli tydeligere, og hvordan tilsynet med de private høyskolene kan organiseres bedre. Regjeringen vil i løpet av våren sende forslag til endringer i regelverket på høring.

En kort oppsummering av saken: Regelverket for oppfølgingen av de private høyskolene er utdatert og for dårlig. Derfor er vi i gang med å lage et nytt og bedre regelverk. Tilsynet skal også bli bedre.

Lovbruddene knyttet til statstilskudd, utdanningsstøtte og egenbetaling ved tidligere Westerdals School of Communication har skjedd over en lang periode, under en rekke statsråder. Det er gitt uriktig informasjon til myndighetene ved flere anledninger, og det som i dag er Westerdals Oslo ACT, har på ulike måter fått økonomiske fordeler av dette. Det er svært alvorlig, og vi har derfor anmeldt flere forhold til Økokrim.

Kunnskapsdepartementets oppfølging av fusjonene og transaksjonene har ikke vært god nok. Vi burde ha stilt flere spørsmål tidligere og gjort en grundigere vurdering på et tidligere tidspunkt. Vi har fulgt opp saken gjennom våre ordinære rutiner, men de ordinære rutinene har ikke vært gode nok, og oppfølgingen har derfor tatt for lang tid. Vi er opptatt av å trekke lærdom av disse sakene. En viktig del av oppfølgingen fra vår side handler om å lage et regelverk og en kontroll med de private høyskolene som bedre sikrer at pengene kommer studentene til gode.

Jeg ser nå frem til å svare på de spørsmål som komiteen måtte ha om saken.

Møtelederen: Da sier vi tusen takk til statsråden.

Vi går løs på utspørringen, og da er det først sakens ordfører, Jette F. Christensen. Vær så god.

Jette F. Christensen (A): Takk, leder, og takk til kunnskapsministeren for en god gjennomgang av sakskomplekset.

Det er mange ting her, men jeg begynner med hovedgrunnen til at vi sitter her. Hvorfor og hvordan er det mulig at en skole møter opp på møte i departementet og orienterer om fusjonsplaner som vil resultere i gevinst? De går gjennom alle strukturelle planer for sammenslåing og legger fram all dokumentasjon. Jeg siterer skolen selv:

«Departementet fikk med enhver tydelighet, både muntlig og skriftlig, presentert alle detaljer i transaksjonen, derunder at den også ville utløse en gevinst for eier.»

Hvordan er det mulig at den informasjonen blir gitt til departementet, og at det ikke blir reagert?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: For det første er det viktig å slå fast, som det også er blitt sagt flere ganger i løpet av denne dagen, at departementet ikke gir noen forhåndsgodkjenning eller ettergodkjenning. Departementet har etterskuddvise kontroller, men man gir altså ikke godkjenning. Så har det vært flere møter mellom departementet og Anthon B Nilsen. På det siste møtet ble det presentert en powerpoint som også gikk gjennom transaksjonen. Dette er jo en komplisert transaksjon, og som det også er blitt slått fast, innebærer ikke dette at eierne tar ut utbytte, men det innebærer i praksis, for å si det enkelt, at man flytter midler fra en del av skolen over til eierselskapet, som da i teorien kan ta ut utbytte, men dette gjøres gjennom flere ledd og på en ganske komplisert måte. Vurderingen til departementet da var at det ikke var noe som var ulovlig med denne transaksjonen, men det er der jeg også sier at departementet både kunne og burde stilt flere spørsmål tidligere. Så selv om rutinen vår er at vi skal følge opp etterskuddsvis, burde departementet i en slik situasjon stilt flere kontrollspørsmål, stilt flere oppfølgingsspørsmål og gått grundigere inn i saken.

Jette F. Christensen (A): Det som er underlig, er at skolene sier at all informasjonen som ble gitt i de møtene, er den samme informasjonen som er på bordet nå. Det har ikke kommet fram i etterkant av denne saken, altså i etterkant av at DN begynte å skrive og grave i saken, noe mer informasjon fra dem. De har sagt det samme. Så departementet har fått informasjonen før dette kom i avisen, for å si det enkelt, og da vurderte de ikke at dette ville vært brudd på loven. Så sitter de med den samme informasjonen, etter at det har vært i avisen, og vurderer det helt annerledes. Hvordan er det mulig?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det måtte en grundig vurdering til for å slå fast at dette etter vår mening er i strid med universitets- og høyskoleloven. Jeg, eller departementet, hevder ikke at Westerdals bevisst eller ubevisst har holdt tilbake informasjon, men det er jo forskjell på in-

formasjon som blir gitt i et orienteringsmøte gjennom en powerpoint, og den informasjonen man får når regnskaper og de formelle dokumentene er ferdige og godkjent. Så sier jeg allikevel at svakheten i rutinen til departementet er at når vi har kontroll etter skuddsvis, betyr det at vi, også i denne saken, ikke stilte tilstrekkelig spørsmål da det ble presentert – allerede høsten 2014, i løpet av første halvår høsten 2013 og første halvår 2014 – og at de spørsmålene da i stedet ble stilt etter skuddsvis når dokumentene var på plass.

Jette F. Christensen (A): Takk. Etter disse møtene sitter skolene igjen med en oppfattelse av at den informasjonen som er blitt lagt fram, ikke er problematisk. De har bedt om innspill fra departementet, sier de. De har bedt om vurderinger av det, ikke godkjenning, det er alle innforstått med at skjer etterpå, men de var opptatt av at dette var en dialog. De fikk ingen reaksjon. Tvert imot fikk de en gratulasjon etterpå, etter at transaksjonen var gjennomført, som departementet i senere tid ser at er brudd med loven.

Det jeg lurer på, er: Hvordan kan man tillate at skolen sitter igjen med det inntrykket? Selv om man ikke har gitt en aktiv godkjenning, sitter altså skolen igjen med et inntrykk av at her har vi gitt den informasjonen som er, og vi opplever at her er vi innenfor lovverket. Den oppfattelsen har blitt gitt fra departementet. Hva er din reaksjon på det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Først: Det er ikke riktig at departementet har gitt en gratulasjon i forbindelse med transaksjonen. Da departementet ble varslet formelt, 27. januar 2014, om at fusjonen var gjennomført, skjedde det i et brev fra Westerdals. Det brevet ble ikke besvart og skulle heller ikke blitt besvart. Det var et rent orienteringsbrev.

Så mener jeg det er viktig å skille mellom to ting i denne saken. Det ene er: Burde departementet stilt flere spørsmål og bedt om mer informasjon allerede høsten 2013? Ja, det mener jeg vi burde. I stedet fulgte departementet da de ordinære rutinene og ventet til det etterskuddsvis kom inn, at regnskap og den type ting, årsrapporter, var ferdige.

Når det gjelder inntrykket, kan jeg selvfølgelig ikke si noe om hva slags inntrykk Westerdals har hatt på disse møtene, men det som er helt klart og tydelig, er at departementet har ingen rolle i å gi en formell godkjenning, og det er ikke slik at dersom det ikke kommer innvendinger på et møte, så innebærer det enten en eksplisitt eller implisitt godkjenning av det som skjer. Når det er sagt, mener jeg selvfølgelig også at alltid i vår kontakt med sektor, enten det er offentlige skoler eller private skoler, burde vi søke så godt vi bare kan å sikre at man er fullt og helt innforstått med hva slags type møte det er, og også at vi er enige om hva som er inntrykket etter møtet.

Jette F. Christensen (A): Nå til et konkret spørsmål som jeg trenger et veldig konkret svar på, for en sentral del av uenigheten som er mellom departementet og Westerdals, er at de sier eksplisitt: Vi ble aldri bedt om å sende inn noe ekstra skriftlig. Statsråden svarer kontrollkomiteen og sier, også i offentligheten, at vi ba dem om å sende inn

noe skriftlig. Det er bare en av de to tingene som kan være sant. Hva er det som er sant?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Den veldig klare oppfatningen fra Kunnskapsdepartementets side er at beskjedningen som er gitt, er at hvis man ønsker formelle avklaringer, som vel var ordet Solhjell brukte, så skjer det alltid skriftlig i departementet, og det gjelder også i denne saken. Men så er det riktig at på det siste møtet spurte heller ikke departementet om ytterligere informasjon, og det mener jeg, som jeg allerede sa i innledningen, at det burde vi allerede på det tidspunktet gjort.

Jette F. Christensen (A): Så skolene har egentlig rett når de sier at dere aldri spurte om noe mer skriftlig?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Dette er to forskjellige ting. Det ble på møtet gitt beskjed fra departementet – og det er helt klart og tydelig fra vår side – at hvis man ønsker formelle avklaringer, skjer det skriftlig. Departementet driver ikke muntlig saksbehandling. Orienteringsmøter er orienteringsmøter. Det er ikke slik at kroppsspråk på et møte – nikking, stillhet eller hva det måtte være – innebærer aksept eller saksbehandling fra departementets side. Men det jeg sier er riktig, er at departementet ikke på det siste møtet ba om ytterligere opplysninger. Det er det jeg sier når jeg sier at vi både kunne og burde stilt flere spørsmål tidligere. Selv om rutinen vår er å følge opp etterskuddsvis, burde man i denne saken stilt flere spørsmål allerede på et så tidlig tidspunkt.

Jette F. Christensen (A): Så er det en sak som dreier seg om Riksrevisjonens anbefalinger. Det kommer på en måte to beskjeder fra statsråden. På regjeringen.no sier han at han vil understreke at departementet ikke på noe tidspunkt har stanset oppfølgingen av skolen. Til kontrollkomiteen sier han:

«En (...) særskilt oppfølging ble ikke iverksatt. Departementet kom til at oppfølgingen burde gjøres i forbindelse med den ordinære rapporteringen.»

Hvilken av de to tingene er det som stemmer? Og hvem var det som bestemte – hvem var det som kom til – at dette skulle skje i forbindelse med den ordinære rapporteringen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Her er det to spørsmål. På det første spørsmålet er svaret at begge deler er riktig. Det vil si at når vi svarer kontrollkomiteen at oppfølgingen ikke stanses, er det fordi dette følges opp gjennom våre ordinære rutiner. Når vi melder tilbake i den samme korrespondanserunden med Riksrevisjonen, melder vi tilbake i mars om at både fusjon og transaksjon følges opp gjennom ordinære rutiner, og at den saken fortsatt ikke er avsluttet, altså at den er i prosess.

Så er det også riktig at en særskilt oppfølging, som stort sett var knyttet til egenkapitals situasjonen, ikke ble iverksatt.

Det er normalt slik at man ikke går inn i detaljer i departementets saksbehandling. Men i denne saken har jeg likevel valgt å gå litt nærmere inn i detaljene, rett og slett

fordi det har kommet spørsmål om jeg har avsluttet den særskilte oppfølgingen, og om det kan ha blitt påvirket av min habilitet/inhabilitet. Dette er en korrespondanse som skjer mellom Riksrevisjonen og departementet i de tidlige faser når departementet varsler at de skal se på et område. Den korrespondansen er ikke løftet opp til politisk ledelse, og det er heller ikke rutine for at det løftes opp til politisk ledelse. Det skjedd heller ikke i denne saken.

Møtelederen: Da går vi videre – Erik Skutle.

Erik Skutle (H): Takk for det. For å følge opp akkurat det siste som ble sagt: Det betyr altså at beslutningen om at man ikke skulle iverksette denne særskilte granskningen, ble fattet på embetsnivå, uten at politisk ledelse tok den beslutningen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det var ikke en særskilt granskning, men det ble varslet Riksrevisjonen. Da ble det brukt formuleringen «særskilt oppfølging». Den korrespondansen var før min tid som statsråd, det var før jeg tiltrådte som statsråd. Uavhengig, for øvrig, av alt dette er det som skjer i departementet, mitt ansvar, men akkurat i denne saken har jeg valgt å gå litt dypere inn i hva som er vanlige rutiner, og vanlige rutiner i Kunnskapsdepartementet er at de innledende fasene, hvor Riksrevisjonen stiller spørsmål og departementet svarer, skjer i avdelingen etter fullmakt – på samme måte som tilsynsoppgavene gjør det – og det blir altså ikke løftet opp til politisk ledelse eller til statsråden.

Erik Skutle (H): Når det gjelder saken om film- og tv-linjen, som ikke var et godkjent studium for statsstøtte: Tror du at det kunne skjedd i dag? Eller er det viktig å si at risikoen for at noe slikt kunne skjedd i dag, er betydelig lavere, med de nye systemene som Lånekassen og departementet har?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det blir spekulasjon å si om det kunne skjedd i dag eller ikke. Det som er spesielt med både film- og tv-saken og de andre linjene som ikke var godkjent – og det som er vår vurdering – er at skolen ikke bare har gitt feil opplysninger, men at de heller ikke har handlet i god tro. Og nærmest uavhengig av hvilket system man bygger opp, er det altså ikke et tillitsbasert system i betydningen at det ikke er lovreguleringer og kontroll på dette. Man baserer seg jo ikke på at man oppgir feil informasjon. På samme måte som når man fyller ut skattetallene sine, f.eks., baserer man seg ikke på at alle fyller ut feil; man baserer seg på at informasjonen man får, er riktig.

Men så mener jeg allikevel at både endringer som startet delvis før min tid, og endringer som vi gjør nå, vil bidra til at slike saker kan både forhindres og avdekkes i fremtiden. Jeg mener at departementet nå har et bedre system enn vi hadde for noen år siden for analyse og kontroll med de private skolene. Lånekassen har også bedre rutiner for det. Men jeg mener også at det trengs et klarere og tydeligere regelverk, og jeg mener at tilsynsansvaret, som i dag ligger i departementet, ikke har vært klart nok, og at vi

også må vurdere om det skal flyttes ut av departementet, slik som Andreassen-utvalget foreslår.

Erik Skutle (H): Når det gjelder kontroll i etterkant: Du sa innledningsvis at man burde stilt flere spørsmål, osv. Når vi sitter her i dag, tror jeg de fleste kan være enige om at det burde man gjort på et eller annet vis. Men hvis man skal se det store bildet, er det helt riktig, formelt sett, at det ikke er departementets oppgave å dele ut gule og røde kort til disse orienteringsmøtene, men det viktige er å ha en etterskuddsvis kontroll, og hvis man finner avvik, tar man det opp da.

Det har du også svart på, men dette er helt i kjernen, så jeg spør igjen: Det er helt kurant at man har latt være å protestere i disse møtene. Det er ikke departementenes oppgave å komme med innvendingene der; det er departementenes oppgave å sjekke i etterkant, og det har man gjort. Er det en riktig forståelse?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Jeg ville ikke formulert meg slik som det, men det er helt riktig at vi ikke har noe system eller noe ansvar for underveis verken å drive saksbehandling, gi godkjenninger eller gi noen typer formelle tilbakemeldinger på fusjoner, transaksjoner eller den type ting, og at vår kontroll skjer i etterkant. Så på den måten er det formelt riktig at ikke departementet har som oppgave å dele ut gule eller røde kort.

Når vi likevel velger å ta selvkritikk på dette, er det fordi det er en svakhet ved den rutinen, nettopp fordi vi ønsker kontakt med sektoren, vi ønsker også å få informasjon og skal få informasjon, og jeg mener at rutinen vår klarere burde legge til rette for at vi kan stille flere spørsmål tidligere i en prosess, selv om hovedlinjen er at man har kontroll i etterkant. Det er det er viktig å holde fast på. Jeg mener også at det vil være fryktelig farlig hvis departementet skulle gå inn på en eller annen form for halvveis-godkjenning eller halvveis-aksept. Det vil også være veldig skadelig for departementet og kontakten med institusjonene.

Erik Skutle (H): Så det er med andre ord rom for forbedring av rutinene, og det er tatt initiativ til at de rutinene blir forbedret. Men slik som situasjonen var da, og slik som situasjonen må ha vært mange år tilbake i tid, er rutinene fulgt.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Min vurdering og vår vurdering er at departementet – det er helt soleklart – ikke gir noen godkjenninger. Det er en plikt til å informere departementet om fusjoner og det som hører til der, men departementet skal ikke gi noen godkjenning på det. Med andre ord er det heller ikke slik at det i informasjonsmøter drives saksbehandling.

Møtelederen: Da er det Helge Thorheim fra Fremskrittspartiet.

Helge Thorheim (FrP): Takk.

Vi har hørt tidligere i dag fra Anthon B Nilsen at de

for sin del nok har oppfattet det som en form for godkjenning etter tre–fire møter med departementet når man ikke har fått noen motsigelse mot at denne fusjonen var grei. Og nesten som en dokumentasjon på det fikk de til og med en gratulasjon da de hadde gjennomført denne. Kunne du bare si litt om akkurat den gratulasjonen, for når det blir fremhevet også av Anthon B Nilsen, oppfatter jeg det slik at noen i departementet har overbrakt den gratulasjonen til dem.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det har ikke blitt sendt ut noen formell gratulasjon til Anthon B Nilsen, i hvert fall ikke i forbindelse med transaksjonen og heller ikke i forbindelse med fusjonen. Men på forhånd, dagen før dette skulle kunngjøres i pressen, kom det en e-post til en av saksbehandlerne – rett og slett en kopi av presse-meldingen – som varslet om det. Da ble det også sagt: Gratulerer med gjennomført prosess.

Så gjelder det fusjonen – Kristin Halvorsen sa at hun ikke hadde noen meninger om fusjonen. For denne regjeringen har fusjoner i universitets- og høyskolesektoren vært ønsket. De har vært ønsket særlig i det offentlige systemet, men også i forbindelse med de private høyskolene. Så fusjonen har ikke vært problematisk, sett fra vår side. Men det vi har vurdert er måten fusjonen og transaksjonen til sammen har blitt gjennomført på, og det til sammen utgjør et brudd på universitets- og høyskoleloven.

Helge Thorheim (FrP): Kan jeg få stille et spørsmål til departementsråden?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Ja, gjerne det.

Helge Thorheim (FrP): Jeg er litt interessert i – når man har slike møter med, i dette tilfellet, Anthon B Nilsen – hvilke rutiner departementet har i slike saker. Skriver det referat, eller anser man dette bare for å være rene informasjonsmøter?

Når vi ser hvordan saken nå har blitt, er det ønskelig at det som gjøres, det som sies, kan være sporbart. Kan du si litt om det?

Espen Aasen: Fra disse møtene er det ikke ført referater. Statsråden sa i sitt innlegg at det å klargjøre premisser for et møte – og å være enige om dem – vil være gunstig, og det er ting vi også må se nærmere på fremover.

Helge Thorheim (FrP): Kan jeg forstå det slik at i dette tilfellet har det ikke vært skrevet noen møtereferater fra denne typen møter?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Nei, siden dette er rene orienteringsmøter og informasjonsmøter og det ikke drives saksbehandling på disse møtene, blir de heller ikke referatført. Når det er sagt, har vi i etterkant av denne saken gått igjennom rutinene våre på det, for vi skal være et åpent departement, vi ønsker kontakt med sektoren, men det er viktig at alle som er på et møte, er klar over hva slags møte det er. Der er det også helt sikkert rom for at vi kan bli

bedre, slik at man unngår at det er uklarerhet om møtets natur i etterkant.

Helge Thorheim (FrP): Når man fra departementets side kom frem til at det som var gjort i denne fusjonen, var brudd på loven, var det da gevinstuttaket som var i strid med § 7-1?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Departementets vurdering var at summen av fusjon og transaksjon og måten det ble gjort på, i realiteten førte til at ... La meg starte et litt annet sted: Universitets- og høyskoleloven har ikke bare et rent utbytteforbud. Vi har jo tidligere i dag fått klargjort at utbytte er utbetalinger uten motytelse. Men det er også et forbud mot utdeling og mot overføring av verdier. Departementets vurdering er da at summen av transaksjonen og fusjonen til sammen gjør at verdier som hørte til i de fire sammenslåtte høyskolene, ble overført til moderselskapet, og moderselskapet kan i teorien ta ut utbytte. Men det er helt riktig, som Westerdals sier, at det har ikke blitt tatt ut utbytte i denne saken, så når det har blitt oppfattet slik, eller blitt presentert slik, stemmer ikke det.

Møtelederen: Da er det Gerd Eli Berge, fra Senterpartiet.

Gerd Eli Berge (Sp): Takk. Det er jo veldig sentralt i saka kva signal departementet har gjeve, og kva signal som er oppfatta av Anthon B Nilsen Utdanning. Slik me får framstilt saka, ut frå det me har høyrte før i dag, frå Løvenskiold, synest det som om dei oppfatta at departementet har gjeve signal som departementet ikkje oppfatta at ein har gjeve. Og det er jo ein problematisk dialog – når det er så uklart mellom korleis avsendar og mottakar oppfatar bodskapet. Det vil vel òg ha konsekvens i det vidare.

Eg reknar med at når saka skal følgjast opp i ettertid, er det ikkje dei same som sit i møte og får slike orienteringar, som har med rapportering og oppfølging i ettertid å gjera. Det er sikkert forskjellige departement som har dette.

Har ein god nok kompetanse på det innleiande møtet som har vore her, til at ein har gjeve dei rette signala, som kan bli oppfatta av konsernet? Og som statsråden seier: Ein arbeider med nye rutinar, slik at ein no skal presisera nøye kva karakter møtet har.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: For det første: Som jeg allerede har sagt, er det viktig – som spørsmålsstilleren også gjentok – at vi gjør vårt ytterste for at alle møters karakter er forstått. For det andre har jeg vært opptatt av, og er opptatt av, det formelle ved dette. Det formelle er veldig klart og tydelig ved at departementet skal orienteres, men departementet gir ingen godkjenning, verken på forhånd eller i etterkant. Departementet driver kontroll i etterkant. Med andre ord ligger det i hele saksgangens natur at departementet ikke driver saksbehandling på slike møter, men at det er rene orienteringsmøter.

Til den tredje delen av spørsmålet ditt vil jeg gjerne svare litt generelt. Jeg mener Kunnskapsdepartementet har god kompetanse til å følge opp hele porteføljen av vårt an-

svarsområde. Det er viktig. Samtidig mener jeg som et politisk standpunkt det samme som forrige regjering mente, nemlig at tilsyns-/kontrollsystemet og regelverket rundt de private høyskolene ikke er godt nok. Det betyr, som jeg sa innledningsvis, at én av vurderingene som vi kommer til å gjøre i løpet av kort tid, er om den tilsynsenheten i departementet som vi nå oppretter, burde flyttes ut av departementet, altså være uavhengig av departementet – dvs. at den typen forvaltningsoppgaver skal ligge et annet sted fordi det i sum kan gi et bedre tilsyn.

Gerd Eli Berge (Sp): Når ringde det ei bjølle i departementet? Var det då dette blei ei mediasak ein oppdaga at her var det ei sak med to forskjellige oppfatningar?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Fusjonen ble gjennomført i 2014, og den fulle rapporteringen kom til departementet sommeren 2015. Men det var saken i Dagens Næringsliv som virkelig satte dette på kartet i departementet. Og selv om departementets normale rutiner ville være å følge opp dette i løpet av den høsten, slik det også var varslet til Riksrevisjonen at man skulle gjøre, i tråd med vanlige rutiner, var det Dagens Næringslivs sak som virkelig satte dette på kartet i departementet.

Gerd Eli Berge (Sp): Eit siste spørsmål som gjeld den omtalte gevinsten, vederlaget: Her var det tre skular som gjekk saman. Ein av dei hadde statsstøtte, dei to andre hadde vel ikkje statsstøtte frå før. Det var ei ulik fordeling. Ville den skulen som ikkje hadde statsstøtte, kunna ha teke ut vederlag? Kunne heile denne summen på 105 mill. kr blitt fordelt ulikt på opphavet til det fusjonerte konsernet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Jeg er ikke helt sikker på om jeg forstår spørsmålet.

Gerd Eli Berge (Sp): Den fusjonerte Anthon B Nilsen består av tre skular, men eg forstod at det var Westerdals som har hatt statsstøtte. Vil det bety at om det var auke i verdi frå dei andre, kunne det ha vore teke ut?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Da Anthon B Nilsen tidligere i dag sa at de hadde én skole som mottok statsstøtte, gjelder det dagens Westerdals, altså den sammenslåtte. Meg bekjent har også andre av de sammenslåtte skolene hatt statsstøtte. – Ja, alle, bekreftes det her.

Men hvis man går inn i Anthon B Nilsens vurdering av hvorfor denne transaksjonen er lovlig, etter deres mening, knytter det seg nettopp til verdiøkningen som skolen har hatt, og at gjennom transaksjonen tar moderselskapet ut denne verdiøkningen.

For å si det veldig enkelt: Departementets vurdering er at den verdiøkningen, altså det som overføres fra skolene til moderselskapet, må sees i sammenheng med stats-tilskuddet, og også oppbygd egenkapital, som skal komme studentene til gode. Så det er den vurderingen departementet har gjort, i enkle trekk.

Møtelederen: Da er det Bård Vegar Solhjell.

Bård Vegar Solhjell (SV): Tusen takk, og takk for utgreiinga.

Eg synest det er ei ganske god forklaring på at det har vore gjennomført møte, der det har vorte informert, at det ikkje kan tolkast – verken kroppsspråk eller nikking – som saksbehandling.

Det eg set noko større spørsmålsteikn ved, er kvifor det i ettertid, etter at ein vert informert – i januar, og seinare at det vert rapportert om det neste sommar – vert følgt opp av ein transaksjon av denne typen, og kanskje særleg, vil eg seie, på bakgrunn av den veldig store politiske merksemda det over tid har vore på spørsmål rundt det, på tidlegare saker, som tidlegare kunnskapsminister nemnde her, merksemda rundt det i valkampen rett før, og den pågåande debatten om det. Eg skulle gjerne høyrte litt frå kunnskapsministeren om det aldri var på radaren til departementet og politisk leiing at dette kunne vere verdt å sjå nærare på i etterkant, slik som ein nettopp skal gjere.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Jo, det var det, for departementet hadde meldt til Riksrevisjonen i mars 2014 at dette ville bli fulgt opp gjennom de ordinære rutineene. Så var departementets vurdering den gang at det var fornuftig og naturlig å følge det opp da, etter at fusjonen også var gjennomført, og da i forbindelse med etterskuddskontroll i de rapportene og dokumentene som kom departementet i hende våren/sommeren 2015. Men det sammenfaller også i tid med at Dagens Næringslivs sak kom. Så det er den konkrete saken knyttet til fusjonen og transaksjonen.

Det blir jo et hypotetisk spørsmål hva departementets oppfølging den høsten ville ført til – det som ikke går an å svare på, rett og slett fordi Dagens Næringslivs sak og undersøkelser begynte da, på samme tid som departementet ville begynt sin oppfølging. Men så har hele problemkomplekset i aller høyeste grad vært på den politiske dagsordenen, og en av de viktige og riktige beslutningene vi tok høsten 2013, da vi kom inn, var nettopp å la Andreassenutvalget fortsette med uendret mandat og sammensetning, nettopp fordi vi så at her var det et regelverk, et tilsynssystem og et kontrollsystem som ikke hadde fungert godt nok over tid. Og jeg mener at denne saken, og alle sakene vi har her, som strekker seg tilbake 10–15 år i tid, viser at det var en riktig diagnose.

Bård Vegar Solhjell (SV): Så det tok for lang tid, for å forenkle det litt.

Eg forstår no at Kunnskapsdepartementet òg meiner at summen av transaksjonen og fusjonen er i strid med universitets- og høgskuleloven. Kvifor er ikkje forholda melde?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Vi vurderer hver sak individuelt. Og i de sakene som er anmeldt til Økokrim – det er altså film og tv og de andre ikke-godkjente linjene, innrapportering til Lånecassen og elevbetaling – er vår klare oppfatning at dette ikke har skjedd i god tro.

Vi har altså sendt det til Økokrim med en anmeldelse for bedrageri.

Når det gjelder transaksjonen og fusjonen, stiller det seg litt annerledes. Det foregikk, som det også har blitt opplyst om i løpet av dagen, i åpenhet. Det har vært åpenhet rundt transaksjonen også i skolens interne papirer. Transaksjonen har også etterskuddsvis blitt tilbakeført.

Men det er også viktig for meg å si at vi ikke er ferdig med totaliteten i denne saken, så skulle det dukke opp nye opplysninger eller ny informasjon, kan det hende at vi må vurdere på nytt. Det siste jeg vil legge til, er at også det som omfatter transaksjonen, er sendt over til Økokrim. Økokrim vil på faglig grunnlag gjøre vurderinger av om de ønsker å gå nærmere inn i den saken.

Bård Vegar Solhjell (SV): Viss ein då har eit regelverk, universitets- og høyskulelova, som er slik at ein kan gjennomføre ein slik transaksjon i god tru, og det ikkje gjev grunnlag for politimelding, kan eg tenkje meg å spørje: Vil statsråden ta nokre initiativ for å klargjere regelverket, eller gjere ting som gjer at det ikkje kan misforståast i framtida? Eg spør òg fordi det spesielle med denne transaksjonen er at han er prinsipielt veldig forskjellig frå å betale ut utbytte, men i sin endelege funksjon gjev han grunnlag for utbetaling av utbytte, som statsråden eigentleg på ein god måte har illustrert.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det er en av de tingene jeg mener at dagens regelverk må bli klarere på: å ramme inn helt klart hvordan utbytte-, utdelings- og verdi-overføringsforbudet skal forstås og praktiseres. Så svaret er ja. Bare for å legge til det også, så er det jo ikke knyttet straffebestemmelser til universitets- og høyskuleloven. Som Kristin Halvorsen godt redegjorde for, f.eks., er ikke «Akademiet-saken», som har vært en pågående sak, knyttet til en politianmeldelse av Akademiet. Den normale rutinen i departementet er at man ber om at pengene skal tilbakebetales, eller at forholdet skal gjenopprettes. Og så havner det av og til i rettsapparatet fordi skolen motsetter seg kravet. Det er det normale i disse tilskuddssakene knyttet til universitets- og høyskuleloven, selv om det også har skjedd tidligere at det har vært politianmeldelser, da av ekstra grove saker.

Bård Vegar Solhjell (SV): Så du vil ta initiativ til å klargjere regelverket, slik at det ikkje vert mogleg å gjennomføre den typen transaksjonar i framtida?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Ja, vi kommer til å sende endringer i regelverket på høring, og jeg mener at regelverket skal være klart og tydelig på at det vi nå vurderer som ulovlig, det vil fortsatt være ulovlig.

Møtelederen: Da går vi over til oppsummerende spørsmål – Jette F. Christensen.

Jette F. Christensen (A): For bare å få klarhet i noen ting, må jeg gå tilbake til forholdet mellom kunnskapsministeren og Stortinget og behandlingen av Doku-

ment 1 for 2014–2015. Statsråden sa at han ikke var kjent med at departementet hadde varslet en særskilt oppfølging, og at departementet, som han har sagt tidligere, kom til at dette skulle gjøres i den ordinære behandlingen. Men Riksrevisjonen påpeker jo at dette er alvorlig. Kontroll- og konstitusjonskomiteen skrev i sine merknader:

«Likeledes legger komiteen til grunn at det vil finne sted en tettere oppfølging av nasjonale sentre, og tilsyn med og evaluering av tilskuddsordningene til private høyskoler og fagskoler.»

Allikevel kom dere til at dette skulle gjøres i den ordinære behandlingen, altså ikke det samme som «tettere oppfølging», som er mer jobbing. Det er kanskje grunnen til at Riksrevisjonen, i Dagens Næringslivs artikkel «Riksrevisjonen er «ikke fornøyd»» 2. november 2015, sier:

«Vi er ikke kjent med at det har fått noen konsekvenser. Vår forventning er jo at det blir fulgt opp og tatt alvorlig av departementet når vi påpeker at det er lite tilsyn.»

Mener ikke statsråden at det er forskjell på en ordinær oppfølging og det å ta Riksrevisjonen på alvor og det å høre på Stortinget og gjøre mer?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Jo, og derfor blir også både Riksrevisjonens innledende runder og Riksrevisjonens bemerkninger fulgt opp og tatt på største alvor i departementet. Som jeg sa, har departementet i etterkant av den runden med Riksrevisjonen lagt om rutine-ene. Vi har et bedre analyseverktøy. Det gjør oss i stand til både å få bedre informasjon og å få systematisert informasjonen om de private høyskolene og fagskolene bedre. Vi har i to steg sagt at institusjonene også skal opplyse om handel med nærstående, som er ett av de områdene hvor det kan oppstå ting som er brudd på regelverket. En av de aller viktigste tilbakemeldinger til Riksrevisjonen var jo Andreassen-utvalget, som skulle gå gjennom hele saks-komplekset, både regelverk og når det gjaldt kontroll og tilsyn.

Når det gjelder dette med en særlig oppfølging, var jo ikke det noe Riksrevisjonen ba om. I den innledende fasen stiller jo Riksrevisjonen spørsmål, og det var knyttet til egenkapitalsituasjonen ved Westerdals på den tiden. Da var departementets vurdering at fordi høyskolene skulle inn i en fusjon, og det også kunne få konsekvenser for egenkapitalsituasjonen, var det naturlig å følge opp det i tråd med ordinære rutiner og rapporter. Men det er altså en annen sak enn de generelle, overordnede merknadene som også komiteen har fått, fra Riksrevisjonen og som vi selvfølgelig følger opp.

Jette F. Christensen (A): Da er det jo underlig at Riksrevisjonen sier at de ikke er fornøyd, og at Stortinget ber om mer, bedre og tettere oppfølging.

Tidligere i dag har vi vært innom et møte som ifølge Dagens Næringsliv 31. oktober 2015 var et møte der statsråden, Nicolai Løvenskiold og Lars Eric Onarheim var til stede. Der var ikke fusjonen temaet, kunne Løvenskiold

fortelle tidligere i dag. Det finnes ikke noe referat fra det møtet. Hva var temaet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Først til forrige spørsmål: Altså, jeg er enig med Riksrevisjonen i at vi også alltid kan gjøre mer, og det er derfor jeg også i dag er veldig tydelig på at vi skal gjøre mer, når det gjelder både tilsyn og regelverk.

Høsten 2013 hadde jeg møter med en rekke organisasjoner og institusjoner innenfor utdanningsfeltet, og det kom en henvendelse fra Virke utdanning, som ba om et møte for å diskutere generelle problemstillinger knyttet til private høyskoler og deres medlemmer. Da var Nicolai Løvenskiold i bransjestyret for Virke utdanning. Det var – igjen – ikke et beslutningsmøte, det handlet ikke om konkrete enkeltsaker. Derfor ble det heller ikke ført referat fra det møtet. Det er heller ikke vanlig praksis når jeg møter organisasjoner eller andre som har interesser i kunnskapspolitikken for å diskutere generelt, at det føres referat fra det.

Jette F. Christensen (A): Takk. Du sa at departementet fikk all informasjon og fikk orientering. Det stemmer at all dokumentasjon og forklaring rundt fusjonen, og også det at det vil være en gevinst der, ble gitt, men det ble ikke forstått. Det ble ikke internalisert. Det ble ikke brakt videre til deg. Det skjedde ingenting. Det ringte ikke noen bjeller før Dagens Næringsliv tok fatt i det. Altså, departementet fikk informasjon og reagerte ikke. Dagens Næringsliv oppdaget det og reagerte. Så ombestemte departementet seg og fant ut at de vurderingene det hadde gjort da det fikk informasjonen, var feil. Departementet ombestemte seg og mente at det allikevel så ut som et lovbrudd. Hva forteller det oss at det er Dagens Næringsliv og pressen som oppdager et lovbrudd, og ikke departementet, når det blir det forklart av skolen selv?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Det er stor forskjell på informasjon som kommer i informasjonsmøter, også en PowerPoint, og det å få en fullstendig oversikt – jeg vil bare understreke det. Allikevel er det riktig, som jeg allerede sa i innledningen min, at vi burde stilt flere spørsmål tidlig. Så er det ikke uvanlig, verken innenfor kunnskapsfeltet eller andre sektorer, at det er pressen som setter oss på sporet av saker, eller at det er saker i pressen som gjør at det blir tilsyn, oppfølging og den typen ting. Det er det flere eksempler på, og det vil kanskje også komme i fremtiden. Men jeg mener det viktige i denne saken er at departementet kunne og burde handlet annerledes. Jeg understreker igjen at departementet ikke la bort saken. Som vi skrev til Riksrevisjonen i mars 2014, var den under oppfølging, men den oppfølgingen tok for lang tid fordi vi fulgte de normale rutinene våre, og den oppfølgingen dermed ikke kom før sensommer–høst 2015.

Møtelederen: Statsråd, du har tre ganger, slik som jeg har telt det i din opptreden nå i høringen her, sagt: Vi burde stilt flere spørsmål tidligere. Er det kodeordene for

at du indirekte innrømmer at departementet har sviktet sitt kontrollansvar i denne saken?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Jeg vil ikke si at departementet har sviktet sitt kontrollansvar, men jeg vil fastholde det jeg har sagt flere ganger. Det er at vi burde stilt flere spørsmål tidligere, og vi kunne stilt flere spørsmål tidligere, men vi fulgte isteden vanlig rutine, og som en helhetlig vurdering mener jeg at tilsyns- og kontrollsystemet over lengre tid ikke har fungert godt nok. Det er derfor, som jeg også har sagt, jeg mener at det trengs regelverksendringer, og det trengs også endringer i departementets kontroll- og tilsynssystem. Nå er det gjort noen interne endringer, vi oppretter en egen tilsynsenhet i departementet. Det har det ikke vært tidligere. Så vil jeg også i løpet av relativt kort tid vurdere om den tilsynsenheten skal flyttes ut av departementet, noe som Andreassen-utvalget anbefaler.

Møtelederen: Dette siste har vi hørt. Men som Røe Isaksen veldig godt vet, sitter det flere på denne siden av bordet som også har forskjellige typer regjeringserfaring, også fra forvaltningen, og i denne saken er det iallfall to helt tydelige møter mellom departementets representanter og Anthon B Nilsen. Når Anthon B Nilsen sier at vi forklarte at vi vil gjøre det sånn, vi vil gjøre det sånn, osv., og det vil være et utbytte – dvs. ikke et utbytte da, de bruker et annet juridisk uttrykk for å komme unna akkurat den bestemmelsen, men jeg hører ikke på det, for det er utbytte det egentlig er snakk om, for å si det rett ut, jeg hører ikke på det – er det da slik å forstå, Røe Isaksen, at departementets folk skal sitte og høre på det og ikke si: Hvis dere gjør sånn, bryter dere loven? Er det virkelig sånn? Skal de tie stille og ikke si noe om det, og så si: Men dere må søke? Og så etterpå, når de har gjort det, da er det ulovlig. Er det sånn å forstå? Mener du at du skal fortelle komiteen at det er sånn å forstå?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: For det første har det vært flere møter om denne saken, som det også har blitt opplyst om tidligere, også før min tid, og så har det gradvis da kommet frem til det siste møtet, som var høsten 2013. Det som er viktig å ha klart for seg, er at dette var en komplisert transaksjon, og jeg deler ikke komitéleders beskrivelse av at det var et åpenbart utbytte. Vår vurdering er allikevel at det var ulovlig, og at summen av det som ble gjort, er ulovlig etter universitets- og høyskoleloven. Det betyr også at den selvkritikken som jeg og departementet tok allerede i min innledning, nemlig at vi burde stilt flere spørsmål, den gjelder. Det betyr altså at departementet ikke så et lovbrudd skje, ikke så en annen vei, ikke valgte ikke å følge opp noe man så var ulovlig, men snarere at det ikke var en god nok vurdering og en grundig nok vurdering, som burde vært tatt. Og de spørsmålene kunne og burde vært stilt allerede innledningsvis fra 2013, kanskje til og med før, på tidligere møter. Men det er da altså før min tid som statsråd.

Møtelederen: Det er ikke flere spørsmål? – Nei.
Da er det opp til Røe Isaksen, hvis han har noe å si som ikke er sagt.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen: Nei, jeg vil rett og slett igjen si takk til komiteen og understreke at departe-

mentet er opptatt av at vi skal lære av dette, og at det er prosesser i gang både for å se på regelverk, for å se på interne rutiner og for å se på tilsyns- og kontrollansvar.

Møtelederen: Da sier vi tusen takk for det, og da er denne høringen avsluttet.

Høringen slutt kl. 13.54.
